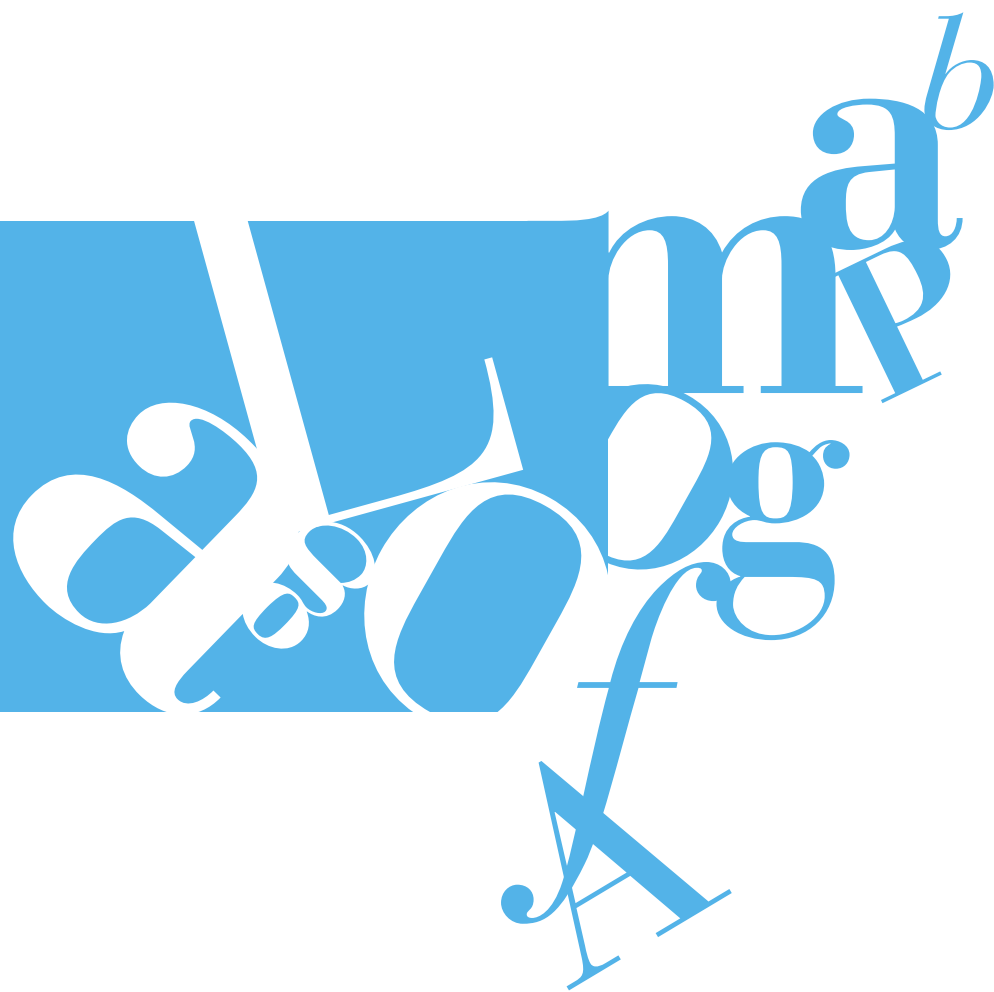

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

*Lietuvių kalbos
pradinio ugdymo*

**BENDROJI
PROGRAMA**

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Lietuvių kalbos pradinio ugdymo
BENDROJI PROGRAMA

*Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir
mokslo ministro įsakymu 2016 m. sausio 25 d.
Nr. V-46*

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

ŠVIETIMO APRŪPINIMO CENTRAS

Programą rengė

Marija Bareikienė

Daiva Jakavonytė-Staškuvienė

Violeta Jonynienė

Danguolė Kalesnikienė

Gintarė Petuchovaitė-Majauskė

Nadia Venskuvienė

Pastabas ir pasiūlymus teikė

Renata Bernotienė

Vilma Dailidėnienė

Vitalija Gražienė

Roberta Juodelienė

Ida Juraitienė

Nomeda Kasperavičienė,

Elena Marcelionienė

Aušra Martišiūtė-Linartienė

Zita Nauckūnaitė

Egidija Nausėdienė

Asta Rudienė

Ramutė Skripkienė

Giedrius Vaidelis

Irena Zaleskienė

Dizainas ir maketas

UAB MANIFESTUS

ISBN 978-9986-03-681-4

© Lietuvos Respublikos

švietimo ir mokslo ministerija

Turinys

BENDROSIOS NUOSTATOS	7
DALYKO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA	7
MOKINIŲ GEBĖJIMŲ RAIDA	10
MOKINIŲ PASIEKIMAI IR UGDYMO GAIRĖS. 1–2 KLASĖS	16
TURINIO APIMTIS. 1–2 KLASĖS	30
PASIEKIMŲ VERTINIMO POŽYMAI. 1–2 KLASĖS	35
MOKINIŲ PASIEKIMAI IR UGDYMO GAIRĖS. 3–4 KLASĖS	40
TURINIO APIMTIS. 3–4 KLASĖS	56
PASIEKIMŲ VERTINIMO POŽYMAI. 3–4 KLASĖS	61

17¹. LIETUVIŲ KALBA

17¹.1. Bendrosios nuostatos.

Lietuvių kalbai tenka išskirtinė vieta ugdymo procese ir visuomenėje. Kalbiniai gebėjimai itin reikšmingi mokinio asmenybės, pilietinei, kultūrinei brandai, tautinės savimonės formavimuisi, socialinių, pažinimo, kūrybiškumo kompetencijų ugdymuisi. Lietuvių kalbos paskirtis ugdymo(si) procese yra ypatinga tuo, kad ji ne tik dalykas, kurio mokoma(si), bet ir priemonė bendrauti, įgyti žinių, toliau mokytis ir tobulėti. Lietuvių kalbos mokomasi ne tik per lietuvių kalbos, bet ir per kitų dalykų pamokas. Kalbos gebėjimai ypač svarbūs visaverčiam mokinio dalyvavimui mokyklos, bendruomenės, o ateityje ir visuomeniniame gyvenime.

17¹.2. Tikslas.

Atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam įgyti Lietuvos kultūros pažinimo, lietuvių kalbos gebėjimų pradmenis, ugdytis bendrųjų kompetencijų, būtinų kiekvieno žmogaus visaverčiam asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui, sėkmingam tolesniam mokymuisi, pagrindus.

17¹.3. Uždaviniai.

Siekama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos mokiniai:

17¹.3.1. ugdytūsi šias vertybines nuostatas:

17¹.3.1.1. vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, saviraiškai, malonumo ir prasmingų išgyvenimų potyriams;

17¹.3.1.2. noriai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus ir dalyvauti juos aptariant, dalytis skaitymo patirtimi išsakant ją sakytine ir rašytine kalba;

17¹.3.1.3. išklaudyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį neįžeidžiant kitų;

17¹.3.1.4. siekti tobulinti savo kalbinius gebėjimus, pasitikint savo jėgomis, geranoriškai priimant kitų patarimus.

17¹.3.2. ugdytūsi sakytinę kalbą:

17¹.3.2.1. gebėjimą sąmoningai ir atidžiai klausytis, suprasti, kas sakoma, klausti ir atsakyti į klausimus, informuoti, paaiškinti, apibūdinti, papasakoti, išsakyti savo nuomonę;

17¹.3.2.2. gebėjimą tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendramžiais ir kitais žmonėmis, reikšti savo mintis ir jausmus.

17¹.3.3. ugdytusi rašytinę kalbą:

17¹.3.3.1. gebėjimą sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir medijų tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę, pasirinkti skaityti vertingus literatūros kūrinius, naudotis prieinamais informacijos šaltiniais;

17¹.3.3.2. gebėjimą kurti rašytinius tekstus: taisyklingai rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus.

17¹.3.4. įgytų kalbos sistemos supratimo pradmenis.¹

17¹.3.5. nuolat tobulintų savo kalbą, pažintų ir puoselėtų Lietuvos kultūrą.

17¹.4. Struktūra.

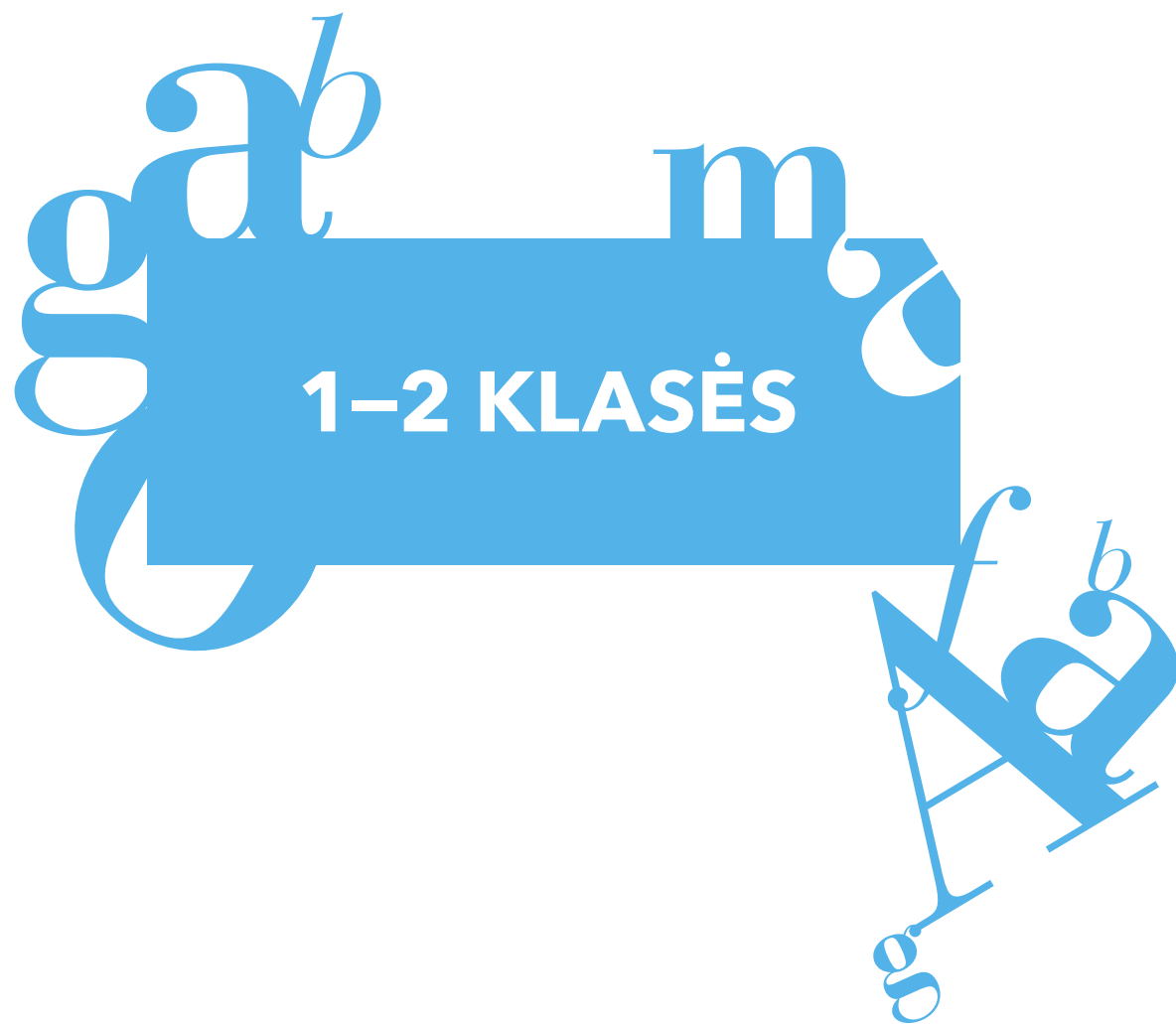
Programoje ugdymo(si) turinys pateikiamas koncentrais, apimančiais 1–2 ir 3–4 klases. Kiekvieno koncentro turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos kalbinės veiklos sritys: klausymas (sakinio teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas); kalbėjimas (taisyklinga ir aiški tartis, sakinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą); skaitymas (skaitymo technika, skai-

tomo teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas); rašymas (rašymo technika, taisyklingumas, rašytinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą).

17¹.5. Mokinių gebėjimų raida.

Šio papunkčio lentelėje nurodoma kiekvienos kalbinės veiklos sritys – klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo – mokinių gebėjimų raida. Esminių gebėjimų skiltyje įvardijami pagrindiniai klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo gebėjimai, atskleidžiantys atitinkamos kalbinės veiklos struktūrą. 1–2 klasės ir 3–4 klasės gebėjimų skiltyse parodoma, kaip skleidžiasi, plėtojasi kalbos gebėjimai mokiniui augant ir bręstant.

¹ Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, su savo tautos kultūra susipažįsta per gimtosios kalbos pamokas, o per lietuvių kalbos pamokas susipažįsta su lietuvių tautos kultūra, mokosi suvokti lietuvių kalbos reikšmę Lietuvoje gyvenančių įvairių tautybių piliečių gyvenimui, lietuvių kalbos santykį su gimtąja kalba ir kalbine aplinka tam tikroje gyvenamojoje vietovėje.

Mokinių gebėjimų raida

Esminiai gebėjimai	1–2 klasės gebėjimai	3–4 klasės gebėjimai
1. KLAUSYMAS		
1.1. Suprasti klausydamosi paskirtį ir naudą.	1.1.1. Nurodo, kad klausantis galima pažinti pasaulį, gauti žinių, išgyventi emocijas.	1.1.1. Supranta ir paaiškina, kad klausymas padeda suprasti, mąstyti, bendrauti su kitais.
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį.	1.2.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją.	1.2.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, tikslingai atrenka informaciją.
	1.2.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų).	1.2.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intencijomis.
	1.2.3. Klausosi amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta pagrindinę juose pateiktą informaciją.	1.2.3. Klausydamasis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, skiria faktus ir išmonę.
1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti.	1.3.1. Bendraudamas klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	1.3.1. Bendraudamas atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.
	1.3.2. Klausydamasis leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, stengiasi jo nepertraukti. Klausosi be reikalo nepertraukdamas.	1.3.2. Klausydamasis rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi klausydamosi susitarimų.
1.4. Išklausus tekstą, interpretuoti, daryti išvadą.	1.4.1. Nusako klausomo teksto temą, daro tiesiogines išvadas, išsako savo nuomonę, emocinį santykį; išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi.	1.4.1. Atskleidžia pagrindinę tekste išsakytą mintį, išsako savo nuomonę, emocinį santykį, vertinimus, susieja teksto dalis ir daro apibendrinančias išvadas.
	1.4.2. Paaiškina, kaip suprato vaizdingus žodžius, posakius.	1.4.2. Paaiškina, kaip supranta perkeltinę reikšmę vartojamus teksto žodžius ir / ar frazes.
1.5. Vertinti išgirstą informaciją.	1.5.1. Komentuoja išgirstą informaciją aiškumo, naudingumo aspektu.	1.5.1. Kitiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan.
	1.5.2. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	1.5.2. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.

1.6. Taikyti klausymosi strategijas.	1.6.1. Nusako, ko nesuprato, paprašo pakartoti, patikslinti.	1.6.1. Nurodo, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojami jam žinomi būdais tai išsiaiškinti.
	1.6.2. Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi.	1.6.2. Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją.
2. KALBĖJIMAS		
2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes.	2.1.1. Supranta, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, gauti ir perduoti žinias, patirtį, reikšti mintis, jausmus, išgyvenimus.	2.1.1. Argumentuotai paaiškina, kad kalbėjimasis svarbus ne tik bendrauti, dalytis mintimis, jausmais, sumanymais, bet ir vienyti Lietuvos gyventojus.
	2.1.2. Siekdamas efektyviau komunikuoti, naudojami informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.	2.1.2. Siekdamas efektyviau komunikuoti, tikslingai ir atsakingai naudojami informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.
2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą.	2.2.1. Kalba monologu, dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	2.2.1. Tikslingai kalba monologu, iš anksto pasirengęs konstruktyviai dalyvauja dialoge (pokalbyje, diskusijoje, debatuose), tinkamai naudojami neverbalinės kalbos galimybės.
	2.2.2. Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.	2.2.2. Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja siekdamas įtikinti.
	2.2.3. Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba. Laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	2.2.3. Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones. Laikosi kalbos etiketo.
2.3. Daryti išvadas, vertinti.	2.3.1. Kalbėdamas nenukrypsta nuo temos, sieja informaciją, daro išvadas, paaiškina savo ar kitų išsakomas mintis.	2.3.1. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą, sieja informaciją, daro apibendrinimus ir išvadas, vertina savo ar kitų išsakomas mintis.
	2.3.2. Reiškia savo ar persako kitų nuomonės.	2.3.2. Reiškia savo nuomonę, ją argumentuoja.
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų.	2.4.1. Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	2.4.1. Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).
	2.4.2. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai, raiškiai. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	2.4.2. Nuosekliai, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškina priešastis ir pasekmes. Pasakodamas tikslingai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).

	2.4.3. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti, kai yra suteikiama pagalba.	2.4.3. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai, argumentuoja) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti.
	2.4.4. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	2.4.4. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.
	2.4.5. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste.	2.4.5. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tiksliai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.
2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas.	2.5.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą ir nuskaido, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.	2.5.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.
	2.5.2. Mokytojo padedamas naudojami paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais.	2.5.2. Naudojami kompensavimo strategijomis: perfrazuoti mintį, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.
3. SKAITYMAS		
3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes.	3.1.1. Supranta ir paaiškina, kad skaitant įgyjama žinių, kaupiama patirtis, patiriamas malonumas.	3.1.1. Supranta ir paaiškina skaitymo vertę ir svarbą žmogui, tautai ir kultūrai.
	3.1.2. Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas skaitymui renkasi savo polinkius atitinkančius kūrinius, plečiančius akiratį.	3.1.2. Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas renkasi kūrinius, ugdančius asmenybę, stiprinančius kultūrinę, pilietinę savimonę ir savivertę.
3.2. Sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus.	3.2.1. Skaito balsu ir tyliai sakiniams, sąmoningai. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	3.2.1. Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perleisdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito sąmoningai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.
	3.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus ir supranta jų turinį.	3.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, supranta jų turinį, suformuluoja teksto ar jo dalies apibendrinimą.
3.3. Rasti ir suprasti informaciją.	3.3.1. Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją.	3.3.1. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.
	3.3.2. Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	3.3.2. Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).

	3.3.3. Orientuojasi knygoje. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinytais, saugiu internetu.	3.3.3. Orientuojasi knygoje, pagal turinį randa reikiamą tekstą. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas.	3.4.1. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą atsakydamas į klausimą, apie ką šis tekstas.	3.4.1. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, aiškiai tekste nusakytą pagrindinę mintį. Nurodo aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą.
	3.4.2. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	3.4.2. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.
3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė.	3.5.1. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką.	3.5.1. Aptaria aiškiai nurodytą ir / ar numanomą veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą.
	3.5.2. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, aptaria jų veiksmus.	3.5.2. Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius, mintis.
	3.5.3. Palygina tekste aprašytus aiškiai panašius ar skirtingus objektus (veikėjus, daiktus), poelgius, faktus.	3.5.3. Palygina tekste aprašytus objektus (veikėjus, daiktus, reiškinius), poelgius, faktus, nuomones.
	3.5.4. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu.	3.5.4. Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai, frazės), tikslumo (pvz., išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pvz., schema, piešinys).
	3.5.5. Skiria aiškiais požymiais pasižyminčius grožinį ir negrožinį tekstus. Pagal išorinius požymius skiria prozas ir poezijos kūrinius.	3.5.5. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto ypatumus, skiria prozas, poezijos, dramos kūrinius.
3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus.	3.6.1. Atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba.	3.6.1. Paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, remdamasis savo žinojimu, intuicija, patirtimi.
	3.6.2. Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, paaiškina grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas.	3.6.2. Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, aptaria grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas, paaiškina įvykių priežastis, sąsajas.
	3.6.3. Nusako ir paaiškina grožinio teksto nuotaiką (linksni, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai).	3.6.3. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką ir išsako emocinį savo santykį su tekstu.
	3.6.4. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko.	3.6.4. Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan.
3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką.	3.7.1. Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi.	3.7.1. Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, kontekstu ir kalbine nuovoka, atskleisdamas, ką ir kodėl laiko vertingiausiu dalyku.

	3.7.2. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	3.7.2. Kitiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.
	3.7.3. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas.	3.7.3. Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą.
3.8. Taikyti skaitymo strategijas.	3.8.1. Siekdamas suprasti, apie ką tekste bus kalbama, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	3.8.1. Siekdamas suprasti teksto visumą tikslingai sieja žodinę ir nežodinę (ilustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt.) informaciją.
	3.8.2. Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba.	3.8.2. Savarankiškai sieja tekstą su jau žinoma informacija.
	3.8.3. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	3.8.3. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, raskdamas informacijos žinyuose, žodynuose.
	3.8.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius suaugusiųjų padedamas naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiama galimybėmis skaityti.	3.8.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiama galimybėmis skaityti.
4. RAŠYMAS		
4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes.	4.1.1. Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas jam pačiam ir kitiems. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, dalydamasis jausmais.	4.1.1. Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas žmogui ir visuomenei. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, siekdamas saviraiškos.
4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	4.2.1. Sukuria rišlų kelių sakinių tekstą.	4.2.1. Sukuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį.
	4.2.2. Savarankiškai arba naudodamasis pagalbine medžiaga kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	4.2.2. Savarankiškai kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. Į pasakojimą įterpia aprašymą.
	4.2.3. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią kuria informacinį tekstą pateikdamas esminę informaciją.	4.2.3. Siekdamas perduoti žinią kuria informacinį tekstą, tiksliai ir aiškiai perteikia esminę informaciją ir detales.
	4.2.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga aprašo objektus.	4.2.4. Tiksliai, vaizdžiai, išplėtotai aprašo objektus, įvykius, reiškinius.
	4.2.5. Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą.	4.2.5. Rašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą.
	4.2.6. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	4.2.6. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas.

4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus.	4.3.1. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – atomazga).	4.3.1. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga).
	4.3.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros, kai yra suteikiama pagalba.	4.3.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros.
	4.3.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	4.3.3. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).
	4.3.4. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	4.3.4. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Rašo tekstą tikslingai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.
4.4. Tinkamai pasirinkti raišką.	4.4.1. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja vaizdingus žodžius ir posakius.	4.4.1. Rašydamas tekstą tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja sinonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius.
	4.4.2. Rašo tekstą siedamas sakinius, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	4.4.2. Rašo tekstą siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas tinkamus siejamuosius žodžius.
	4.4.3. Stengiasi laikytis kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą.	4.4.3. Laikosi kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją.
4.5. Laikytis kalbos normų.	4.5.1. Rašo nesudėtingą tekstą laikydamasis 1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	4.5.1. Rašo tekstą laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.
	4.5.2. Laikydamasis kalbos normų rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	4.5.2. Laikydamasis kalbos normų rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
4.6. Taikyti rašymo strategijas.	4.6.1. Rašo tekstą pagal planą, kai yra suteikiama pagalba, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.	4.6.1. Rašo tekstą pagal susidarytą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę, raktinius žodžius ir pan.
	4.6.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	4.6.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.

17¹.6. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 1–2 klasės.

Mokinių pasiekimai aprašomi išskiriant tris kompetencijų dalis – vertybines nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą objektą, veiklą, jų nusiteikimas ir nusistatymas atitinkamai priimti informaciją, mąstyti ir veikti. Gebėjimai – tai žinių, patirties ir įgimtų gabumų panaudojimas mąstyti, pažinti, spręsti problemas, veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir kaip, koku būdu žinojimą ir supratimą turėtų parodyti (pvz., įvardija, nusako, ir pan.). Žinios ir supratimas – būtinos prielaidos gebėjimams bei vertybinėms nuostatoms susiformuoti. Programoje pateikiamos ugdymo gairės – siūlymai mokytojui, kaip organizuoti ugdomąją veiklą, lanksčiau ir tikslingiau pasirinkti mokymo(si) metodus, užduotis, mokymo(si) medžiagą.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. KLAUSYMAS			
1.1. Suprasti klausydamasi paskirtį ir naudą			
Vertinti klausymą kaip vieną svarbiausių žingsnių bendravimo procese.	Nurodo, kad klausantis galima pažinti pasaulį, gauti žinių, išgyventi emocijas.	Paaiškina, kuo skiriasi kalbos garsai nuo aplinkos, gamtos, muzikos garsų, savais žodžiais paaiškina, kodėl svarbu atidžiai klausytis ir tiksliai išgirsti perduodamą informaciją (žodinę ir ne-žodinę).	Mokiniai klausosi aplinkos garsų, aptaria įvairius girdimus garsus, diskutuoja, kuo jie skiriasi nuo žmonių vartojamos kalbos, kokia jų paskirtis.
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį			
Nusiteikti klausytis pozityviai ir aktyviai.	Klausosi sąmoningai, dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją.	Nurodo, kad norint išgirsti reikia susikaupti, įsiklausyti, būti atidžiam. Supranta, kad klausantis svarbu žinoti, kas, kam ir kodėl kalba.	Kalbamasi, diskutuojama, kaip reikia klausytis, norint išgirsti ir suprasti perduodamą informaciją. Klausydamiesi sakytinių tekstų, mokiniai ieško atsakymų į klausimus: Kas kalba? (vyras-moteris, vaikas-suaugęs, mokinys-mokytojas). Kam kalba? (mokiniam, tėvams, draugams). Kaip kalba? (greitai-lėtai, aiškiai-painiai, linksmi-liūdnei). Mokytojo padedami mokiniai nustato, koku tikslu kalbėtojas kalba (Ko siekia? Kodėl kalba?).

	<p>Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų).</p> <p>Klausosi amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta pagrindinę juose pateiktą informaciją.</p>	<p>Supranta, kad žmonės kalba skirtingai: skiriasi jų tarimas, kalbėjimo tempas ir t. t.</p> <p>Paaiškina, kad klausantis teksto, pravartu išskirti, įsidėmėti, kartais – pasižymėti svarbiausias mintis.</p>	<p>Klausymosi gebėjimus mokiniai ugdo nuolat: ne tik mokykloje per lietuvių kalbos ir kitų dalykų pamokas, būreliuose, renginiuose, bet ir kasdieniame gyvenime (šnekamoji kalba), namuose, klausydamiesi tėvų kalbėjimo, jų skaitomų knygų, ir pan. Klausomasi bendrinės, tarminės kalbos įrašų iš įvairių šaltinių: vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų, mokytojo, bendraamžių. Klausomasi kuo įvairiausių kalbėtojų, kad vaikai suprastų, jog žmonių kalbėjimo būdas, tempas, aiškumas, taisyklingumas, raiška ir t. t. gali būti labai skirtingi.</p> <p>Mokiniai klausosi jų amžiui aktualių grožinės literatūros, tautosakos bei informacinių tekstų ir atlieka su skirtingų tekstų klausymusi susijusias užduotis (žr. aukščiau), mokosi suprasti, įsidėmėti, pasižymėti svarbiausias mintis ir kt.</p>
--	---	---	--

1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti

Atidžiai klausytis, gerbti pašnekovą, laikytis kalbos etiketo.	Bendraudamas klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	Atpažįsta kalbančiojo klausimus, prašymus, pajuokavimus, emocines būsenas; skiria tekste klausiamuosius, liepiamuosius, skatinamuosius sakinius.	Atliekamos specialios klausymosi užduotys, mokomasi ne tik išgirsti kalbančiojo išsakytas mintis, bet ir nusakyti jo kalbėjimo intencijas, išgyvenamas emocijas, jas įvardyti, paaiškinti.
	Klausydamasis leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, stengiasi jo nepertraukti.	Savais žodžiais paaiškina, kad klausantis reikia būti dėmesingam, žiūrėti pašnekovui į akis, jo nepertraukti, išklausti iki galo, išreikšti nuomonę.	Kalbamasi, diskutuojama, kaip reikia klausytis, norint išgirsti ir suprasti perduodamą informaciją.

1.4. Išklusius tekstą, interpretuoti, daryti išvadas

Dalytis išgirsta informaciją ir įspūdiškai su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais.	Nusako klausomo teksto temą, daro tiesiogines išvadas, išsako savo nuomonę, emocinį santykį; išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi.	Nurodo, apie ką tekste kalbama, atskleidžia jame slypinčius priežasties ir pasekmės ryšius, padaro išvadą, išsako, ką galvoja, jaučia klausydamasis / išklusęs teksto.	Mokiniai atlieka klausymo užduotis, skirtas mokytis nusakyti temą, įžvelgti aiškų priežasties ir pasekmės ryšį, padaryti išvadas. Mokiniai skatinami kalbėtis, diskutuoti, dalytis mintimis apie tai, kas svarbu klausomame tekste, kas patiko, nepatiko, paaiškinti, kodėl. Mokomasi savo mintis argumentuoti, pagrįsti.
---	--	--	---

	Paaiškina, kaip suprato vaizdingus žodžius, posakius.	Apibūdina klausomame tekste pavartotus žodžius, posakius.	Išgirsta informacija sietina su patirtimi (mokiniai skatinami prisiminti, ar jiems nėra taip ar panašiai nutikę, ar nėra susidūrę su panašia problema ar situacija savo gyvenime). Mokiniai pratinasi klausydamiesi mokytojo ar aktorių skaitomo teksto išgirsti vaizdingus žodžius, posakius, juos įsidėmėti / užsirašyti. Atliekamos įvairios klausymosi užduotys, skirtos turtinti žodyną.
1.5. Vertinti išgirstą informaciją			
Noriai išsakyti nuomonę apie išgirstą informaciją.	Komentuoja išgirstą informaciją aiškumo, naudingumo aspektu.	Nurodo, kad klausantis yra svarbu informacijos aiškumas, naudingumas.	Mokiniai skatinami apmąstyti, ką išgirdę, dalytis savo mintimis, įžvalgomis, nuomonėmis apie tai, kuo yra aktuali ir jiems gali būti naudinga girdėta informacija.
	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	Nurodo, kiek išgirsta informacija jam yra žinoma / nežinoma.	Pokalbių, diskusijų metu mokiniai išklauso klasės draugų, mokytojo nuomones apie klausytą tekstą, jas palygina su savo mintimis. Išgirstą informaciją mokiniai įvertina pagal sutartus kriterijus (pvz., įdomu – neįdomu, žinoma – nežinoma, aišku – neaišku). Mokiniai klausosi taisyklingos tarties įrašų, nustato kirčiuotą žodžio skiemenį, pabrėžiamą sakinio žodį.
1.6. Taikyti klausymosi strategijas			
Siekti pažinti savo klausymosi gebėjimus ir juos tobulinti.	Nusako, ko nesuprato, paprašo pakartoti, patikslinti.	Nurodo, kaip reikia pasitikslinti, ko nors neišgirdus ar nesupratus (paprashyti pašnekovą paaiškinti dar kartą, persakyti kitaip ar pan.).	Mokytojas inicijuoja pratybas, skirtas mokytis ne tik klausytis, bet ir, ko nors nesupratus, pasitikslinti: paprašyti kalbėtoją pakartoti arba paaiškinti dar kartą. Tam būtina klasėje sukurti psichologiškai saugią, tolerantišką atmosferą, kurioje mokiniai nebijotų klausti, pasirodyti nežinantys ar nesuprantantys.
	Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi.	Išvardija keletą žodinių ir nežodinių būdų, leidžiančių kalbėtojui suprasti, kad jo klausomasi.	Mokomasi klausytis aktyviai: suprasti kalbėtoją, jo tikslus ir emocijas, žodžiais, akių kontaktu ir gestais leisti kalbėtojui suprasti, kad jo klausomasi ir suprantama, ką jis sako. Mokiniai mokosi rodyti dėmesį (pvz., <i>Taip, Tęsk, Aha</i> ir kt.), savais žodžiais išsakyti tai, ką kalbėtojas sako, rodydami savo supratimą (pvz., <i>Taigi, kaip aš suprantu, tai, kas nutiko, buvo...?</i>), vartoti pritarimo teiginius (pvz., galvos linktelėjimu, žodžiais: <i>Tai smagu... Gerai... Nuostabu... ir pan.</i>).

2. KALBĖJIMAS

2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes

Domėtis kalbėjimo teikiamomis galimybėmis, siekti patirti bendravimo džiaugsmą.	Supranta, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, gauti ir perduoti žinias, patirtį, reikšti mintis, jausmus, išgyvenimus.	Savais žodžiais paaiškina, kuo žmogui naudingas mokėjimas tinkamai kalbėti.	Mokytojas inicijuoja diskusijas apie tai, kas būtų, jei negalėtume kalbėti – bendrauti su kitais žmonėmis, gauti ir perduoti žinias, patirtį, dalytis mintimis, jausmais, išgyvenimais.
	Siekdamas efektyviau komunikuoti, pasinaudoja informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.	Paaiškina, kaip galima priimti ir perduoti informaciją, bendrauti informacinėmis komunikacinėmis technologinėmis priemonėmis.	Išsiaiškinama, kad bendrauti, kalbėtis galima ne tik tiesiogiai, bet ir virtualiai, naudojantis mobiliaisiais įrenginiais. Mokomasi saugiai priimti ir perduoti reikalingą informaciją, naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, laikantis saugaus interneto taisyklių, bendrauti tarpusavyje ir su pažįstamais suaugusiais informacinėmis komunikacinėmis technologinėmis priemonėmis, aptariama šių priemonių paskirtis, prasmė, nauda, galimybės, grėsmės.

2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą

Siekti susikalbėjimu grįsto bendravimo (informacijos perdavimo ir priėmimo adekvatumo).	Kalba monologu, dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	Paaiškina, kuo pokalbis su kitu asmeniu skiriasi nuo pasakojimo ar viešo kalbėjimo (prieš klasę). Paaiškina, kodėl svarbu kalbant atsakyti į klausimus, reguluoti į pastebėjimus.	Mokiniai mokosi tinkamai kalbėtis realiose bendravimo situacijose (oficialiose ir neoficialiose) arba įsivaizduojamose, panašiose į autentiškas, situacijose. Mokiniai mokosi išlikti pasakoti (kas, kur, kada, kodėl įvyko?), informuoti, paaiškinti, perpasakoti kitais žodžiais, apibūdinti daiktą, vietą, gyvūną, asmenį; klausyti ir atsakyti į klausimus; pradėti, tęsti, užbaigti pokalbį; inscenizuoti įvairias situacijas; žaisti kalbinius žaidimus ir pan.
	Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.	Nurodo, kad kalbant svarbu suprasti, dėl ko kalbi, kam kalbi.	Mokomasi suprasti, kad kalbant svarbu suvokti, dėl ko kalbi, kam kalbi ir laikytis susitartų kalbėjimosi taisyklių. Nuolat mokomasi nežodinės raiškos – kalbėjimą papildant atitinkama mimika, gestais, kūno judesiais. Mokiniai kuria sakytinius tekstus, pagal galimybes atsižvelgdami į situaciją, tikslą, adresatą; pratinasi viešai kalbėti pasirinkta ar pasiūlyta tema, papasakoti apie kokius nors įvykius, patirtus įspūdžius. Kalbamasi su pažįstamais ir nepažįstamais, bendraamžiais ir suaugusiais.

	Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba. Laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	Nurodo, kaip tinkamai kalbėtis su bendraamžiais ir suaugusiais, pažįstamais ir nepažįstamais žmonėmis. Paaiškina, kodėl reikia laikytis pokalbio taisyklių.	Mokomasi tinkamai formuluoti klausimus ir atsakymus. Mokiniai kalba dirbdami poromis ir grupėmis, mokosi aiškiai ir mandagiai pasakyti bei paaiškinti savo nuomonę, diskutuoti. Realiose situacijose diskutuodami, bandydami išsiaiškinti nesupratimo priežastis, ieškodami racionalios išeities sprendžia nesutarimus, ginčus.
2.3. Daryti išvadas, vertinti			
Siekti būti suprastam, mandagiai reikšti savo ar persakyti kitų mintis.	Kalbėdamas nenukrypsta nuo temos, sieja informaciją, daro išvadas, paaiškina savo ar kitų išsakomas mintis.	Supranta, kad tema sieja visą pasakojimą, paaiškina, kodėl svarbu pasakoti nuosekliai.	Mokiniai mokosi pasakoti apie tai, ką yra matę, patyrę, išskirti svarbiausius dalykus, nenukrypti nuo temos, padaryti išvadas, apibendrinti, išsakyti savo nuomonę, vertinti. Tai daryti padeda parengtas planas, nukreipiantys klausimai, vaizdinė informacija (pvz., išvykos nuotrauka, filmuota medžiaga).
	Reiškia savo ar persako kitų nuomones.	Pasako skirtingų nuomonių pavyzdžių.	Mokomasi apibendrinti išsakytą tekstą (Kas svarbiausia nutiko?), išsakyti savo nuomonę (Kaip vertina? Kodėl taip mano?), perteikti kitų nuomones, vertinimus.
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų			
Siekti turtinti savo kalbą ir laikytis kalbos normų.	Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	Iliustruodamas pavyzdžiais paaiškina, ką reiškia išraiškiai kalbėti, kaip keičiasi sakinio prasmė pabrėžiant skirtingus žodžius.	Mokiniai mokosi išraiškiai kalbėti inscenizuodami jų pačių pasirinktus ar mokytojo pasiūlytus kūrinius, raiškiai pasakodami jiems nutikusius įvykius ir t. t. Įvairių veiklų metu mokiniai skatinami kalbinę raišką sieti su judesiu. Kalbos raiškumas ugdomas, keičiant balso tembrą, veido mimiką, gestus, kūno judesius, tą pačią frazę ištariant greitai ir lėtai, tyliai ir garsiai ir kt.
	Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai, raiškiai. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmes (jeigu jas žino).	Žino keletą būdų, kaip reikia pasakojant sudominti (vaizdingi žodžiai, tinkama intonacija, pauzės, gestai). Pasako, kokios tarmės yra Lietuvoje.	Kalbinės raiškos plėtojimui labai svarbu išnaudoti tarmiško šnekėjimo galimybes: organizuojami renginiai su tėvais ir seneliais, klausomasi įvairiomis tarmėmis įskaitytų tekstų, rengiami konkursai (pvz., tema „Kas pasakys, kokia čia tarmė?“) ar pan. Mokomasi iš klausos atskirti skirtingų tarmių skambėjimą, raišką. Siekiama, kad mokiniai suprastų, kad jų vartojama tarmė – tai kalbos turtas, kurį reikia saugoti ir puoselėti.

	<p>Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti, kai yra suteikiama pagalba.</p>	<p>Aptaria, kokios kalbinės priemonės daro kalbą informatyvią (tiksliai parinkti žodžiai, tikri faktai).</p>	<p>Mokiniai kalbėdami mokosi aiškiai tarti, taisyklingai kirčiuoti, tinkamai intonuoti sakinius. Diskutuojama, aiškinamasi, jog norint tiksliai perteikti savo mintį, svarbu pasirinkti kuo tikslesnius žodžius. Iliustruojama pavyzdžiais: kuo skiriasi skirtingai sukirčiuoti tokie patys žodžiai, žodžių junginiai, skirtinga intonacija pasakyta ta pati frazė ir t. t.</p>
	<p>Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.</p>	<p>Nurodo, kad aiški tartis, taisyklingas kirčiavimas padeda klausytojui geriau suprasti kalbantįjį, o kalbančiajam – tiksliau perteikti mintis.</p>	<p>Mokomasi taisyklingai tarti ilguosius ir trumpuosius balsius; aiškinamasi, kur galima pasitikrinti taisyklingą žodžių kirčiavimą, tarimą, pavyzdžiui, naudojantis pradinukams skirtais žodynais, lietuvių kalbos žodynais, esančiais internete, žaidžiant pradinių klasių mokiniams sukurtus kompiuterinius žaidimus.</p>
	<p>Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose situacijose.</p>	<p>Paaiškina, kaip galima turtinti savo žodyną ir kodėl verta tai daryti nuolat.</p>	<p>Mokiniai, mokytojo skatinami, pasakodami ir kalbėdamiesi stengiasi įterpti į savo kalbą naujus, anksčiau nevertotus žodžius, jų junginius, posakius.</p>
<h3>2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas</h3>			
<p>Noriai tobulinti savo kalbėjimą.</p>	<p>Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą ir nurodo, kas pasisekė, kas – ne, ką kitą kart reikėtų daryti kitaip.</p>	<p>Nurodo, kodėl svarbu apmąstyti savo kalbėjimą ir jį tobulinti.</p>	<p>Mokiniais siūloma atlikti kalbines užduotis, kurios reikalauja apmąstyti savo kalbėseną, žodyną, aptarti galimybes tobulinti savo kalbėjimo ir bendravimo gebėjimus.</p>
	<p>Mokytojo padedamas naudojasi kompensavimo strategijomis: pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais.</p>	<p>Pasako, kad nežinant žodžio ar frazės, galima pavartoti kitus žinomus žodžius ar frazes, išreikšti mintį mimika, gestais.</p>	<p>Mokiniai išbando įvairias kalbėjimo tobulinimo strategijas (planas, „minčių lietus“, chronologinė pasakojimo eiga ir t. t.). Kuriant įvairias komunikavimo situacijas, prisiimant tam tikrus vaidmenis, naudojantis įvairiomis priemonėmis (gestais, mimika, piešiniais, ženklais, paveikslėliais, komiksais ir kt.) mokomasi taikyti kalbėjimo kompensavimo strategijas.</p> <p>Mokytojui vadovaujant, diskutuojama, aiškinamasi ir išbandoma, kaip kalbant galima improvizuoti, t. y. įprastus žodžius, posakius, mintis persakyti, perkurti, kurti savas istorijas, pasakojimus ir kt.</p>

3. SKAITYMAS

3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes

Nusiteikti patirti skaitymo naudą ir teikiamą džiaugsmą, malonumą.	Supranta ir paaiškina, kad skaitant įgyjama žinių, kaupiama patirtis, patiriamas malonumas.	Pateikia pavyzdžių, ką gali mokėdamas skaityti ir ko negalėtų nemokėdamas.	Mokiniai kalbasi, diskutuoja apie raštą, knygas, kitus informacijos perdavimo būdus (ženklus, simbolius, vaizdus, garsus, skaitmenines technologijas ir kt.). Aiškinasi, kad skaitymas ne tik padeda rasti reikalingą informaciją, bet ir skatina mąstyti, lavina protinius gebėjimus, plėtoja vaizduotę, fantaziją, žadina emocijas, jausmus, formuoja ir turtina asmenybę, padeda kurtis tautinei savasčiai. Su mokiniais aiškinamasi (vedami debatai, rengiami projektai ir pan.), pvz., <i>Kas būtų, jeigu nebūtų rašto, knygų</i> ir t. t.
	Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas skaitymui renkasi savo polinkius atitinkančius kūrinius, plečiančius akiratį.	Žino, kad tekstai gali būti nevienodai vertingi.	

3.2. Skaityti ir suprasti įvairaus pobūdžio tekstus

Vertinti tekstą (plačiąja prasme) kaip informacijos šaltinį.	Skaito balsu ir tyliai sakiniais, sąmoningai. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	Atpažįsta ir iššifruoja dažniausiai naudojamus ženklus (kelio, informacinius, kompiuterinius ir pan.). Įvardija spausdintines ir rašytines, didžiąsias ir mažąsias lietuvių kalbos abėcėlės raides. Paaiškina garsų ir raidžių atiktis. Skiria sakinio ribas, tekstą nuo pavienių sakinių. Paaiškina skyrybos ženklų (taško, kablelio, klaustuko) paskirtį. Paaiškina, kuo spausdintinis tekstas skiriasi nuo rašytinio.	Teksto supratimo gebėjimų ugdymas apima šiuos etapus: grafemų ir fonemų skyrimą, kitaip tariant – raidžių ir garsų identifikavimą; žodžių, žodžių junginių reikšmės supratimą; sintaksinių ryšių tarp atskirų elementų nustatymą ir jų reikšmės suvokimą; teksto komunikacinio tikslo, autoriaus intencijos nustatymą. Gebėjimas skaityti siejamas su kognityviniais mechanizmais. Praktiškai mokomasi skaityti taikant du skaitymo būdus: garsinį (fonologinį) ir žodinį (ortografinį). Garsiniu būdu skaitomas žodis yra analizuojamas paraidžiui, kiekvieną raidę siejant su garsu. Garsinio skaitymo būdas turi keletą etapų: raidžių analizę; raidžių virtimas garsais; garsų jungimas; išstarto žodžio reikšmės atpažinimas. Ortografiniu, t. y. žodiniu, būdu skaitant žinomos rašybos žodis yra atpažįstamas vizualiai, kaip grafinė visuma. Žodis nėra skaidomas į pavienius vaizdinius elementus, bet yra suvokiamas kaip „fotografija“. Abu šie būdai vienas kitą papildo, nes kai tekste pamatomas žinomas žodis, jis yra greitai identifikuojamas, o tai pagreitina skaitymą, tačiau, kai tekste randamas žodis, kurio grafinio vaizdo skaitantysis atmintyje neturi, vienintelis tinkamas jo skaitymo būdas yra netiesioginis.
--	---	---	---

	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus ir supranta jų turinį.	Savais žodžiais papasakoja teksto, kurį perskaitė, turinį.	<p>Rekomenduojami mokymosi skaityti būdai:</p> <p>Garsinis metodas (aprašytas aukščiau).</p> <p>Stebėjimo ir kalbėjimo metodas remiasi žodžių įsiminimu, pasitelkiant regimąją atmintį. Šio metodo trūkumas yra tas, kad išmokus tik pavienius žodžius tekstas negali būti iki galo suvokiamas.</p> <p>Sakinių sudarymo metodas – naudodami žodžių korteles mokiniai sudaro sakinius.</p> <p>Skaitymas vadovaujant mokytoji, kai visi vaikai skaito tą patį tekstą, o mokytojas užduoda klausimus, padedančius mokiniams suvokti tekstą.</p> <p>Teksto vientisumo metodas taikomas, kai vaikai mokosi skaityti deklamuodami, dainuodami.</p> <p>Grupinis skaitymas balsu kelia teigiamus jausmus, sudomina; skaitydami kartu net ir tie vaikai, kurie turi skaitymo sunkumų, geriau suvokia skaitomą tekstą.</p> <p>Skaitant bet kuriuo būdu svarbu sudaryti sąlygas vaikams skaityti tekstus pakartotinai, nes skaitydami pirmąkart vaikai pradeda suvokti žodžių reikšmes ir dažnai tik skaitydami pakartotinai geba suvokti viso kūrinio prasmę.</p>
3.3. Rasti ir suprasti informaciją			
Geranoriškai dalytis informacija, bendrauti, padėti kitiems.	Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją (faktus, įvykius, laiką, vietą ir kt.).	Supranta, kuri informacija yra svarbiausia tekste, paaiškina, kaip ją surasti.	<p>Informacijos, glūdinčios tekste, ieškoma atsakant į klausimus (kas? kur? kada? kaip? ir kt.).</p> <p>Įvairiais būdais mokomasi kuo tiksliau suvokti, apie ką tekstas, kuo jis įdomus ar naudingas.</p>
	Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	Paaiškina, iš ko galima numanyti apie teksto turinį.	<p>Mokiniai kalbasi, diskutuoja, kuo knygos, vadovėliai skiriasi nuo kitų spausdintų leidinių. Bando suprasti, kaip sudaryta knyga. Išsiaiškina, kuo reikšmingas yra knygos autorius, dailininkas, maketuotojas, kas slypi už knygos pavadinimo, kodėl naudinga įsigilinti į knygos pradžioje pateiktą jos turinį ir kaip juo naudotis. Mokomasi susirasti reikiamą temą, tekstą, pratimą, užduotį ar iliustraciją.</p>
	Orientuojasi knygoje. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, saugiu internetu.	Savais žodžiais nusako, kaip rasti informaciją knygoje. Žino, kada ir koku tikslu reikia naudotis žodynais, enciklopedijomis.	<p>Mokiniai mokosi vadovautis mokymo priemonėse naudojamais sutartiniais ženklais.</p> <p>Dirbdami grupėse mokiniai aiškinasi, kaip ieškoti informacijos įvairiuose žodynuose, žinynuose, enciklopedijose. Mokomasi naudotis informacinėmis paieškos programomis.</p>

3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas

Siekti įžvelgti teksto (grožinio ir negrožinio) vertybes.	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą atsakydamas į klausimą, apie ką šis tekstas.	Supranta, kad teksto temą galima nusakyti vienu sakiniu.	Mokiniai mokosi apibendrinti teksto informaciją ir trumpai suformuluoti temą, atsakydami į klausimą, apie ką šis tekstas. Iš pradžių mokomasi apibendrinti dalį teksto, o vėliau ieškoma formulotės, kuri apibendrintų viso teksto tematiką. Mokiniai ieško savų atsakymų ir juos pateikia. Jei nuomonės išsiskiria, tai – puiki proga padiskutuoti, pasidalyti nuomonėmis, pasimokyti argumentuoti savo atsakymus. Aptariant klasėje ar savarankiškai perskaitytus tekstus aiškinamasi, kaip tekstas padeda pažinti save ir kitus, kas ir kodėl svarbu kūrinio veikėjams, ką jie laiko vertingais dalykais.
	Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu pažįstamu kontekstu.	Supranta, kad vertybes gali parodyti veikėjų poelgiai, pasakotojo apibendrinimai, paaiškinimai.	

3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė

Domėtis įvairiais tekstais, noriai skaityti, siekti kuo daugiau sužinoti.	Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, aptaria jų veiksmus. Palygina tekste aprašytus aiškiai panašius ar skirtingus objektus (veikėjus, daiktus), poelgius, faktus. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Skiria aiškiais požymiais pasižyminčius grožinį ir negrožinį tekstus. Pagal išorinius požymius skiria prozos ir poezijos kūrinius.	Paaiškina, iš kur sužinojo, kada ir kur vyksta veiksmas. Nurodo, kas gali būti veikėjai (žmonės, gyvūnai, daiktai, išgalvoti subjektai). Supranta, kad veikėjai, daiktai, įvykiai gali turėti panašumų ir / ar skirtumų. Supranta, kad tekste pateikiamos vaizdinės priemonės vartojamos tikslingai. Nusako grožinių ir negrožinių tekstų paskirtį, ryškiausius išorinius požymius (grafinė forma, ilgumas).	Nagrinėdami tekstą mokiniai mokosi suprasti kūrinio sandarą (visumą ir smulkesnes detales: veikėjai, laikas, vieta, kalbinė raiška ir kt.). Svarbu matyti visų elementų visumą ir ryšius. Diskutuojama, kaip vienas įvykis ar poelgis gali nulemti kitą, mokiniai mokosi paaiškinti įvykio, poelgio priežastį ir / ar pasekmę, kai priežastis tekste aprašyta greta įvykio ar poelgio, susieti faktus ir įvykius priežasties ir pasekmės (jei... tai...) ryšiais. Apibendrinant visi teksto elementai susiejami ir formuluojama pagrindinė mintis: ką svarbaus norėjo autorius pasakyti, o kas svarbu man kaip skaitytojui. Tekstų analizė organizuojama įvairiais būdais: dirbant individualiai ir grupėse, atsakant į klausimus, tam tikroms teksto dalims formuluojant klausimus ir pan. Mokinių pokalbiai organizuojami panašiai kaip ir mokytojo su mokiniais. Tačiau mokiniai neturi tikslo fiksuoti vienas kito skaitymo pažangos, gilintis į vienas kito skaitymo įgūdžius, polinkius ir pan. Mokiniai tiesiog keičiasi informacija – vyksta abiejų pusių nuomonių, įspūdžių mainai. Po skirto laiko skaitymui tylomis mokiniai pasiskirsto po du ar tris ir kalbasi apie skaitomas knygas. Kad pokalbiai vyktų sklandžiai, mokytojas gali pateikti orientyrų.
---	--	--	---

3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus

Džiaugtis savo skaitymo patirtimi, dalijantis įspūdziais su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais, patirti skaitymo malonumą.	Atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba.	Supranta, kad tekstuose ne viską reikia suprasti pažodžiui.	Mąstydami ir pasakodami, kokius vaizdus regi skaitydami kūrinį, mokiniai ugdosi vaizduotę, lavina fantaziją. Mokiniai skatinami laisvai, nevaržomai dalytis savo patirtimi, mintimis, įžvalgomis. Interpretuodami literatūrinius siužetus, neišvengiamai juos sieja su gyvenimo patirtimi. Taip jie mokosi suvokti, kad tikrovė gali būti labai įvairi, kad knygoje glūdi gili išmintis, kad iš jų galima daug ko pasimokyti. Siekiama suprasti, kad fantazija nuo tikrovės skiriasi. Svarbu, kad mokiniai dalytųsi savo įžvalgomis, drąsiai reikštų nuomonę. Diskutuojama, kad interpretuojant tekstą negali būti vienos nuomonės, kad kiekviena nuomonė yra vertinga, tik ji turi būti argumentuojama, pagrįdžiama.
	Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, paaiškina grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas.	Supranta, kad teksto supratimas priklauso nuo kiekvieno turimos patirties.	
	Nusako ir paaiškina grožinio teksto nuotaiką (linksmi, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai).	Supranta, kad kūriniai gali sukelti skirtingas nuotaikas.	
	Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko.	Supranta, kad kiekvienam skaitytojui gali patikti skirtingi dalykai.	

3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką

Pasitikėti savo skaitymo patirtimi ir noriai išsakyti nuomonę apie perskaitytą tekstą.	Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, iliustracijas remdamasis asmenine savo patirtimi.	Supranta, kad kiekvienas gali turėti savo nuomonę apie tekstą.	Mokiniai aptaria, kas jiems patinka ar nepatinka skaitomuose tekstuose, mokytojas klausdamas skatina teiginius pagrįsti teksto medžiaga, mokiniai lygina perskaitytą tekstą su anksčiau skaitytais panašaus pobūdžio tekstais ir paaiškina, kuris tekstas labiau atitinka jų kaip skaitytojų lūkesčius ir kodėl. Mokiniai mokosi atskirti, kurie iš aprašytų įvykių yra autorius išgalvoti, o kurie – tikri. Mokomasi pagrįsti, argumentuoti savo nuomonę ir vertinimus. Mokiniai, mokytojo skatinami, pasako, ko nesupratę. Mokomasi patiemis ieškoti atsakymų į kilusius klausimus, neaiškumus (įsiskaitant į tekstą dar kartą, ieškant papildomos literatūros) arba pasiklausiant draugų, mokytojo, suaugusiųjų.
	Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	Žino, kad kai kurie aprašyti įvykiai būna tikri, o kai kurie – išgalvoti.	
	Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas.	Nurodo, kas tekste pateikta aiškiai ir kas buvo neaišku.	

3.8. Taikyti skaitymo strategijas

Siekti pažinti savo skaitymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Siekdamas suprasti, apie ką tekste bus kalbama, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	Paaiškina, kaip antraštės, schemas, paveikslėliai ir pan. padeda suprasti tekstą.	Mokiniai mokosi prieš pradėdami skaityti bendrais bruožais susipažinti su tekstu – perskaityti antraštę, paantraštes, peržvelgti akimis iliustracijas, pažiūrėti, ar po tekstu nėra nuorodų, pastabų ir pan. Jei mokiniui skaityti sekasi sunkiau, mokytojas ieško tinkamos mokymosi pagalbos: parenka mažesnės apimties, lengvesnį tekstą ar siūlo mokiniams skaitymo kompensavimo strategijas. Atsižvelgiant į mokymosi situaciją, gali būti taikomos įvairios kompensavimo strategijos: paremtos emocijų raiška (spėjimai, gestai), kognityvinės, kai remiamasi bendru žinojimu, teksto struktūra, lingvistiniais raktais (pvz., jeigu žino žodžius <i>gatvė, šviesoforas</i> , supranta, kad tekstas yra apie miestą) ir pan. Mokantis kompensavimo strategijų tinka įvairūs mimikos žaidimai, kryžiažodžiai, improvizavimas ir pan. Geriau skaitantiems mokiniams pasiūloma sudėtingesnė literatūra, įvairesnių, sunkesnių užduočių.
	Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba.	Žino, kad skaitant tekstą vertėtų prisiminti, kas jau yra žinoma, suprasta.	
	Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	Nurodo, kaip elgtis ko nors nesupratus.	
	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	Žino, kas gali padėti išsirinkti norimą skaityti knygą.	

4. RAŠYMAS**4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes**

Suprasti rašymo prasmę, naudą, galimybes ir pajusti teikiamą džiaugsmą, malonumą.	Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas jam pačiam ir kitiems. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, dalydamasis jausmais.	Nusako, kam reikalingas mokėjimas rašyti. Pateikia pavyzdžių, ką jis gali mokėdamas rašyti ir ko negalėtų, jeigu nemokėtų rašyti.	Mokiniai kalbasi, diskutuoja apie raštą, aptarinėja įvairius informacijos perdavimo būdus (ženklus, piešinius, hieroglifus, simbolius, skaitmenines technologijas ir kt.). Samprotauja, kaip žmonės gyventų, jeigu neturėtų rašto, o informaciją perduotų kaip pirmakščiai žmonės – piešiniais ir simboliais. Arba kaip žmonės gyventų, jeigu visai nebūtų jokių ženklų ir simbolių. Mokiniai patys daro išvadas, išsiaiškina, kad svarbu ne tik parašyti tekstą, bet ir stengtis, kad skaitytojas jį tinkamai suprastų.
---	--	---	---

4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją

Vertinti rašymą kaip veiklą, teikiančią galimybę kūrybiškai reikštis kuriant prasmingą, įdomų rašytinį tekstą, dalytis mintimis, jausmais, nuomone su kitais.	Sukuria rišlų kelių sakinių tekstą.	Nusako, kaip parašyti tekstą: susieti kelis sakinius bendra mintimi / tema.	Sukuriamas psichologiškai saugi, maloni mokymosi aplinka, kurioje mokiniai laisvai, drąsiai, kūrybiškai kuria rašytinį tekstą: informacines žinutes, laiškelius, kvietimus, skelbimus, reklaminius pranešimus ir pan. Kurti rašytinius tekstus – kelių sakinių pasakojimus, aprašymus, informacinius tekstus – mokiniai mokosi įvairiais būdais: atsakydami į klausimus, pagal paveikslėlius, naudodami klasės veikėją (žaislą ar daiktą), perskaitytą pavyzdį, sugalvodami panašių situacijų. Galima pasinaudoti IKT teikiamomis galimybėmis. Mokantis kurti pasakojimą rašomi trumpi atpasakojimai. Mokiniai rašydami mokosi atsižvelgti į tikslą, situaciją ir adresatą (bendraamžis ar suaugęs, giminaitis ar svetimas žmogus ir pan.). Mokiniai mokosi rašyti trumpus aprašymus naudodamiesi pagalbine medžiaga (vaizdo, garso, lytėjimo), kuri padėtų vaizdžiai, išraiškingai apibūdinti daiktą ar reiškinį (koks jis: didelis, mažas, pūkuotas ir pan.; kaip atrodo: kokios ausys, kokia uodega, kokios spalvos kailis ir pan.). Mokiniai mokosi samprotauti, formuluoti paaiškinimus, įrodymus atsakydami į klausimus kaip?: Kaip nueiti iki mokyklos? Kaip pasigaminti pieno kokteilį? ir pan.; kodėl?: Kodėl ryte reikia keltis? Kodėl lyja lietus? ir pan. Tai galėtų būti kelių žingsnių instrukcijos, kad mokiniai suprastų paaiškinimų paskirtį. Šiuo atveju natūraliai integruojama lietuvių kalba ir kitos ugdymo sritys (pasaulio pažinimo, matematikos ir kt.). Aptaria, diskutuoja, kodėl reikia rašyti aiškiai, taip, kad būtų supastas. Mokiniai pateikia pavyzdžių, kada ir kodėl jie neperskaitė, kas parašyta, kas tada atsitiko. Siūloma įsivaizduoti, kas gali nutikti nesupratus instrukcijos, recepto, kvietimo, kelionės maršruto aprašymo ir t. t. Mokiniai patys padaro išvadas.
	Savarankiškai arba naudodamasis pagalbine medžiaga kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	Nurodo, kad pasakojimas gali būti apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius.	
	Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią kuria informacinį tekstą, pateikdamas esminę informaciją.	Paaiškina, kad žinutė, kvietimas, skelbimas padeda perduoti informaciją. Nurodo, ką svarbu paminėti informaciniame tekste.	
	Naudodamasis pagalbine medžiaga aprašo objektą (daiktą, gyvūną ir kt.).	Nurodo, ką svarbu paminėti aprašyme.	
	Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą.	Nurodo, kam reikalingi paaiškinimai.	
	Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	Paaiškina, ko reikia, kad skaitantysis jį suprastų.	

4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus

Rašant tekstą atsižvelgti į teksto visumos, struktūros ir stiliaus reikalavimus.	Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – atomazga).	Nurodo, kad pasakojimas turi struktūrinės dalis. Paaiškina, kad teksto pavadinimas padeda suprasti, apie ką tekste kalbama.	Mokiniai nagrinėja spausdintus tekstus, kitų ir / ar pačių mokinių sukurtus kūrinius, kuriuose yra visos struktūrinės teksto dalys. Atskiras struktūrinės dalis gali pasižymėti kitos spalvos rašikliu (pieštuku).
--	--	---	--

	Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros, kai yra suteikiama pagalba.	Įvardija laiško struktūrinės dalis.	Mokiniai kuria įvairius pavadinimus kuriam nors tekstui, taip suprasdami, kad tam pačiam tekstui galima sukurti ne vieną, o kelis skirtingus pavadinimus.
	Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	Nusako, kad aprašant objektą reikia parašyti, koks jis ir kaip atrodo.	Aiškinasi, kas būtų, jeigu informaciniame tekste nebūtų nurodyta reikalinga informacija, pvz., data, laikas, vieta ar kreipinys ir kt., ar adresas teisingai suprastų informaciją.
	Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	Nurodo, kad mintys yra užrašomos sakiniiais. Skiria rišlų tekstą nuo pavienių sakinių. Įvardija sakinių rūšis, paaiškina, kada jie vartojami.	Atlieka įvairias pratybas, padedančias suprasti, kuo skiriasi pavieniai žodžiai nuo rišlaus sakinio; pavieniai sakiniai nuo rišlaus teksto. Mokiniai iš pavienių sakinių sudaro tekstą; išsiaiškina, kad tekste sakiniai turi būti susiję bendra mintimi, tema. Mokytojas skaitydamas sakinius parenka tinkamą intonaciją, kuri padėtų nustatyti, koks ženklas yra sakinio gale. Mokiniai tam pačiam sakiniui bando parinkti skirtingus skyrybos ženklus (intonacijas) ir aiškina, kodėl reikalingas klausukas, šauktukas, ką jie padeda perteikti. Mokiniai mokosi rašyti aprašymus pradžioje nusakydami bendrą įspūdį apie objektą (daiktą, gyvūną ir kt.): koks jis, o tada aprašydamis detales: kaip atrodo. Galima naudoti įvairius daiktus, piešinius, nuotraukas, kad vaikai kuo aiškiau suprastų, kuo pasižymi aprašomas objektas, kuo jis skiriasi nuo kitų.

4.4. Tinkamai pasirinkti raišką

Suvokti kalbinę raišką kaip galimybę perduoti žinias, jausmus, išgyvenimus, nuomonę.	Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja vaizdingus žodžius ir posakius.	Paaiškina, kad rašinys bus patrauklesnis, gyvesnis, įtaigesnis, įdomesnis, jei bus pavartoti vaizdingi žodžiai ir posakiai, sinonimai, įdomūs palyginimai ir t. t.	Rašto mokymosi pradžioje mokiniams patariama naudotis pieštukais, nes pieštuku parašytą tekstą lengva taisyti, koreguoti, redaguoti. Taip pat tai suteikia mokiniui saugumo pojūtį: žinodamas, kad galės bet kada pataisyti, jis nebijos drąsiau reikšti mintis, parašyti sudėtingesnį sakinį ar frazę, vartoti sudėtingesnės rašybos žodį.
	Rašo tekstą siedamas sakinius, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	Nusako, kodėl rašytinėje kalboje reikia sieti sakinius, nuosekliai plėtoti mintį, vengti pasikartojimų.	Mokiniai, padedant mokytojui, išsiaiškina, kad lietuvių kalba turtiną vaizdingų žodžių ir posakių, patys renka pavyzdžius, pristato juos klasės draugams, argumentuodami, kodėl jiems tas žodis ar posakis patiko, pasirodė įdomus, kokiame sakinyje / tekste būtų galima jį vartoti. Prieš rašydami tekstą mokiniai sudaro panašios reikšmės žodžių sąrašą, kuriuo vėliau naudojami.

	Stengiasi laikytis kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą.	Paaiškina, kaip skirsis kalba rašant tekstą vaikui ir suaugusiajam.	<p>Mokiniai nagrinėja pavyzdžius, kai tas pats tekstas parašytas su vis kitokiais vaizdingais žodžiais, posakiais. Aiškinamasi, kaip tekstas pasikeičia. Plėsdami žodyną mokiniai gali žaisti įvairius žodyną turinčius žaidimus: asociacijų, anagramų, šaradų ir pan.</p> <p>Mokiniai nagrinėja pavyzdžius, kuriuose ryškus kalbinės raiškos skirtumas tarp teksto, parašyto vaikui, ir parašyto suaugusiajam. Aptaria šių tekstų kalbą.</p>
4.5. Laikytis kalbos normų			
Pažinti kalbos pagrindus, laikytis kalbos normų, saugoti lietuvių kalbą.	Rašo nesudėtingą tekstą laikydamasis 1-2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	Nurodo, kaip rašyti žodžius ar sakinius (iš išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų).	<p>Mokiniai išsiaiškina, kad laikytis kalbos normų turime ne tik tam, kad suprastume vienas kitą, bet ir kad puoselėtume ir saugotume lietuvių kalbą.</p> <p>Mokiniai mokosi rašyti ir skaitydami: įsidėmi rašybą, nagrinėja įvairius skaitomame tekste pastebėtus žodžių rašybos atvejus, aiškinasi, kodėl taip rašome. Atskirti trumpuosius, ilguosius balsius, priebalsius mokiniai mokosi (iš)dainuodami žodžius, sukurdami gestus (ženklus), kurdami asociacijas ir pan.</p> <p>Mokiniai nagrinėja įvairius savo ir kitų ranka parašytus tekstus, kartu su mokytoju aptaria rašyseną.</p> <p>Nagrinėjami kompiuterio šriftai, aiškinamasi, kam jų reikia, kuriam tekstui kuris šriftas labiausiai tinka. Mokomasi rašyti tekstus kompiuterio, telefono ir kitų informacinių komunikacinių priemonių klaviatūra, laikantis kalbos normų, aiškinasi, kodėl reikia rašyti taisyklingai.</p>
	Laikydamasis kalbos normų rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	Nurodo, kad rašyti aiškiai reikia dėl to, kad kiti suprastų. Pabrėžia, kad rašant ranka, kompiuterio, telefono klaviatūra būtinai reikia laikytis kalbos normų.	
4.6. Taikyti rašymo strategijas			
Siekti pažinti savo rašymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Rašo tekstą pagal planą, kai yra suteikiama pagalba, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, pateikta pradžia, pabaiga ir pan.	Paaiškina, kad sukurti nuoseklų ir rišlų tekstą padeda planas, veiksmažodžių grandinė, raktiniai žodžiai ir kt.	<p>Mokiniai mokosi rašyti tekstą iš anksto apgalvodami bent kelis kūrybinio darbo etapus: temos, idėjos apmąstymą, pasirinkimą, medžiagos rinkimą, planavimą, rašymą pagal pasirengtą planą, perskaitymą / peržiūrėjimą, redagavimą, skelbimą. Mokosi atsižvelgti į mokytojo / tėvų / klasės draugų pastebėjimus, komentarus. Mokiniai turi žinoti kūrybinio darbo etapus, antroje klasėje jau galėtų atsižvelgti bent į keletą etapų, tačiau reikėtų prisiminti, kad vaikai yra skirtingi ir kiekvienam jų priimtinas vis kitas kūrybos būdas. Mokiniai supažindinami su įvairiais būdais (rašymas pagal planą, veiksmažodžių grandinės, raktinių žodžių, atskirų minčių užrašymas, minčių žemėlapis ir pan.), tačiau jie patys pasirenka tą būdą, kuris jiems yra tinkamiausias.</p>

	Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	Žino susitartus dalykus, kaip patobulinti savo tekstą.	Mokiniai pratinami galvoti apie tai, ką rašys, ką rašo, skaityti, ką parašė, taisyti, koreguoti, redaguoti savo rašinį. Mokosi sudaryti paprasčiausią rašinio planą: išsikelti klausimus pasirinktai temai ir į juos atsakyti rašydami tekstą; rašyti / kurti nuoseklų tekstą pagal paveikslėlius; naudotis raktiniais žodžiais, veiksmažodžių grandine ir pan.
--	---	--	---

17¹.7. Turinio apimtis. 1–2 klasės.

Šiame papunktyje apibrėžiama visų kalbinės veiklos sričių – klausymo (garsinio teksto suvokimo), kalbėjimo (sakinio teksto kūrimo, minties reiškimo žodžiu), skaitymo (skaitymo technikos, teksto suvokimo), rašymo (rašymo technikos, teksto kūrimo) – turinys ir jo apimtis. Atskira dalimi pateikiamas kalbos sandaros pažinimo pagrindų turinys, svarbus formuojant elementarų kalbinį raštingumą. Ugdymo procese kalbos sandaros pažinimo pagrindai integruojami į visas kalbinės veiklos sritis.

17¹.7.1. Klausymas:

17¹.7.1.1. Klausymo paskirtis ir tikslai.

Aiškinamasi, kodėl reikia atidžiai klausytis. Aptariami esminiai klausymosi tikslai: sužinoti, išmokti, suprasti kitus.

17¹.7.1.2. Klausymosi veiklos pobūdis.

Mokomasi tinkamai išklausti ir suprasti kalbantįjį. Mokomasi iš klausos atpažinti ir tiksliai išgirsti lietuvių kalbos garsus, žodžius. Mokomasi bendraujant klausytis ir išgirsti vienas kitą, laikytis kalbos etiketo ir bendradarbiavimo (komandinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

17¹.7.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai.

Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos),

amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, supažindinantis su aktualiais tradicinės ir moderniosios Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekstais. Klausymui pasirenkami nesudėtingos struktūros monologiniai ir dialoginiai įvairaus pobūdžio tekstai: kasdieniai pokalbiai, informaciniai pranešimai, instrukcijos, dalykiniai, tautosakos ir grožinės literatūros tekstai.

17¹.7.2. Kalbėjimas:

17¹.7.2.1. Kalbėjimo tikslai.

Mokomasi suprasti kalbėjimo paskirtį ir teikiamas galimybes, komunikuoti įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu). Aptariama, kokiais tikslais, kodėl žmonės kalbasi: siekia sudominti, pasidalyti, apsikeisti informacija arba nuomonėmis, ieško informacijos, žinių, bendrauja.

17¹.7.2.2. Kalbėjimo veiklos pobūdis.

Bendraudami įvairiose kalbinėse situacijose, pratinasi naudotis tinkamomis kalbinės raiškos priemonėmis, vartoti žodžius ir jų junginius, kuriais kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsakoma į klausimus, atsisveikinama, dėkojama bendraamžiams ir suaugusiesiems. Mokiniai mokosi išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus, nepertraukti kalbančiųjų. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo ir bendradarbiavimo (grupinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

Pratinamasi dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, bendraujant išsakyti ir išgirsti vienas kitą, perduoti tikslią informaciją kitam asmeniui. Pasakojama pagal pavyzdį, pateikiamus klausimus, įvairius paveikslėlius. Aptariama kalbėjimo turinys ir forma, mokomasi apmąstyti, ką atliko gerai, kas nepasisėkė, kaip kitą kartą galėtų pagerinti savo kalbėjimą.

Mokomasi tikslingai vartoti įvairias kalbinės raiškos priemones, verbalinę kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis, žodžiuose suprantamai tarti lietuvių kalbos garsus: balsius, dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Mokomasi nustatyti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai ištarti žodį (žodžius), taisyklingai intonuoti tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.

17¹.7.2.3.

Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami sakiniai aprašomojo tipo tekstai, aiškinamasi, kokia aprašymo paskirtis, kada jo gali prireikti, mokomasi pateikti bendrą vaizdą ir detales. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, bandoma ją pagrįsti. Aptariama monologinio teksto paskirtis, kokiose situacijose reikia jį taikyti, kuo jis skiriasi nuo pokalbio. Mokiniai mokosi tikslingai dalyvauti pokalbiuose.

17¹.7.3. Skaitymas:

17¹.7.3.1. Skaitymo tikslai.

Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti skaityti, kaip dažnai ir ką skaito vaikai ir suaugusieji.

17¹.7.3.2.

Skaitymo technika. Garsai. Raidės. Praktiškai susipažinama su lietuvių kal-

bos garsais ir jų ženklais – raidėmis, aiškinamasi garso ir raidės ryšys. Skaitydami grožinius ir negrožinius tekstus mokiniai nuolat tobulina skaitymo įgūdžius, skaitoma balsu ir tyliai.

17¹.7.3.3.

Tekstų atranka. Skaitomi vertingiausi, kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) grožinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai. Skaityti klasėje parenkami ar savarankiškai skaityti rekomenduojami tekstai atitinka mokinių amžių, poreikius ir interesus, skatina motyvaciją skaityti.

17¹.7.3.3.1.

Skaitoma ir aptariama: grožinių tekstų apie 70 proc. turinio apimties (tautosakos – apie 10 proc., lietuvių klasikų kūrinių vaikams – apie 10 proc., lietuvių šiuolaikinių autorių kūrinių vaikams – apie 20 proc., pasaulio vaikų literatūros klasikų kūrinių – apie 20 proc., pasaulio šiuolaikinės literatūros kūrinių vaikams – apie 10 proc.); negrožinių tekstų apie 30 proc.: publicistiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai.

Programoje pateikiama tik privaloma literatūra. Ji suprantama kaip tekstai (ar jų ištraukos), kurie skaitomi ir aptariami pamokose. Jie sudaro tik dalį mokymosi medžiagos. Renkantis kitus tekstus remiamasi šiam mokinių amžiui rekomenduojamų skaityti kūrinių sąrašais.

17¹.7.3.3.2. Privaloma literatūra:

Pasirinktos pasakos apie gyvūnus ir buitinės pasakos (pvz., iš knygos „Gulbė karaliaus pati“).

Pasirinkti padavimai (atitinkamo etnografinio regiono).

P. Mašiotas. „Kai aš mažas buvau“ arba „Pajūriais pamariais“.

V. Tamulaitis. „Skrudėlytės Greitutės nuotykių“.

K. Kasparavičius. „Trumpos istorijos“ ar kitas pasirinktas kūrinys.

A. Matutis. Pasirinkti eilėraščiai.

Vytė Nemunėlis. Pasirinkti eilėraščiai.

R. Skučaitė. Pasirinkti eilėraščiai.

J. Degutytė. „Pelėdžiuko sapnas“.

D. Bisetas. „Aukštyn kojom“.

O. Proisleris. „Vaiduokliukas“ ar kitas pasirinktas kūrinys.

Dž. Rodaris. „Pasakos telefonu“ arba „Džipas televizoriuje“.

17¹.7.3.3.3.

Skaitant įvairius tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi įžvelgti juose autorių išmonę, kalbos turtingumą ir grožį. Mokomasi suprasti ir skirti pasaką, dainą, mįslę, skaičiuotę, pamėgdžiojimą, eiliuotą ir neeiliuotą kūrinį. Įgyjami literatūros pažinimo pradmenys, išmokstama tiksliai vartoti literatūros sąvokas (kūrinys, mįslė, pasaka, eilėraštis, apsakymas, rašytojas, pavadinimas, dailininkas, iliustracija).

Skaitant įvairius negrožinius tekstus (straipsnius, informacines žinutes, skelbimus, instrukcijas, receptus, sąrašus, gamtos objektų ir reiškinių aprašymus ir kt.), mokomasi šiuose tekstuose išskirti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką. Pratinamasi rasti reikiamą informaciją šio amžiaus vaikams skirtuose žodynuose, enciklopedijose, internete ir kitur.

17¹.7.3.4.

Skaitytojo ugdymas. Mokiniai ugdomi pomėgį skaityti ir sąmoningo skai-

tytojo gebėjimus: orientuotis knygų įvairovėje, pasirinkti savo amžiui ir skaitymo gebėjimams tinkamą knygą, periodinį leidinį, tinkamai elgtis su knyga, pasidomėti, kas yra knygos autorius, dailininkas, pratintis vertinti leidinio išvaizdą ir turinį.

17¹.7.4.

Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas):

17¹.7.4.1.

Rašymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji.

17¹.7.4.2.

Rašymo technika. Nagrinėjami pasirinkti rašytinių raidžių ir jų junginių pavyzdžiai, mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lietuvių kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti kompiuterio, telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai.

17¹.7.4.3.

Garsinė analizė. Nagrinėjami žodžiai (kuriuose nėra priebalsių asimiliacijos) garsais. Lyginami žodžiai, kuriuose yra *i - y*, *u - ū*, *e - é*, *ie - é*, *uo - o*, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.

17¹.7.4.4.

Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai. Susipažinama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi parašyti sakinį bei neilgą tekstą: sakinį pradėti didžiąja raide, pabaigoje parašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, rašyti teksto pavadinimą, pirmą teksto sakinį pradėti toliau nuo krašto.

17¹.7.4.5. Rašyba.

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;

žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;

daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;

daiktavardžių vienaskaitos vietininką, kurių galūnė yra *-e, -yje, -ėje, -oje, -uje*;

žodžius su minkštumo ženklu, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius;

žodžius su *e - è*;

žodžius su priebalse *j*;

žodžius su dvibalsiais *ie, ei, au, ui, ai, uo* (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo);

žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis *k - g, p - b, t - d, ž - š, z - s* (be priebalsių supanašėjimo);

žodžius su priebalsių samplaikomis;

žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose;

žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus. Mokomasi parašyti savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;

įsidėmėtinus rašybos žodžius²: *ąsotis, ąžuolas, mįslė, žąsis, mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis*;

sakinį pradėti rašyti didžiąja raide;

sakinio pabaigoje rašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją.

17¹.7.4.6. Teksto kūrimas.

Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu, iš pradžių derinant paskirus žo-

džius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių. Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniais, taikomi 1–2 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojant perskaitytą pavyzdį, naudojant kito teksto pradžią arba pabaigą, pagal kartu su mokytoju sudarytą planą (ar be jo).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti pasakojimą rašomas atpasakojimas (autorius teksto iki 50 žodžių), atitinkantis perskaitytą / girdėtą tekstą; atsižvelgiama į klausimus arba planą.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užsirašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada įvyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

Aprašymo rašymas. Mokomasi naudojantis pagalbine (vaizdo, garso, lytėjimo) medžiaga aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Aprašyme pateikiamas bendras objekto vaizdas (koks jis?) ir išorinės detalės (kaip atrodo?).

Paaškinimo rašymas. Mokomasi naudojantis pavyzdžiu parašyti kelių sakinių paaškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

² Mokiniai, besimokantys tautinių mažumų mokyklose, turi išmokti ir kai kuriuos kitus dažnai vartojamus lietuvių kalbos žodžius ar žodžių formas, kurių rašybą varta tiksliai įsidėmėti, pavyzdžiui, *mėnuo, šuo, šunys, diena, pienas, vežti, piešti* ir kt.

17¹.7.5. Kalbos sandaros pažinimas³:

17¹.7.5.1. Garsas.

Lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvibalsiai. Dalyvaujant praktinėje veikloje (klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinų (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus ir pan.) įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Praktinėje veikloje susipažinama su visais lietuvių kalbos garsais (ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais). Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Elementariai susipažinama su lietuvių kalbos garsine sandara: balsiais, priebalsiais, dvibalsiais. Susipažinama su sąvokomis: *kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis*. Susipažinama su minkštai tariamų priebalsių žymėjimu – priebalsių minkštumo ženklu *i*. Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus (ilguosius, trumpuosius balsius, panašiai skambančius priebalsius *k - g, t - d, p - b, s - z, š - ž, dvibalsius ie, uo*), taisyklingai kirčiuoti.

³ Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnius individualius rezultatus. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtuųjų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

17¹.7.5.2. Žodis.

Žodžiai, reiškiantys veiksmus, daiktų, jų požymių pavadinimus. Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. Susipažinama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės), gyvūnų vardais, vietovardžiais (miesto, kaimo, kuriame gyvena, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Analizuojami tekstai, jų sakiniai, žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažinama su žodžių kaitymu ir dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti pabaigą; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pvz., *gėlė - gėlelė, bitė - bitininkas, eiti - išeiti, gražus - negražus* ir pan.). Praktiškai susipažinama su žodžio skiemeniu.

17¹.7.5.3. Sakinys.

Sakinių įvairovė; žodžių ryšiai sakinyje. Praktinėje veikloje susipažinama su sakinių įvairove, mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausama. Mokomasi tinkamai intonuoti šiuos sakinius. Nagrinėjant neilgus teksto sakinius mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje.

17¹.7.5.4. Tekstas.

Tekstas ir pavieniai sakiniai, pasakojimo sandara. Formuojamas sakinio ir žodžio santykio suvokimas: tekstas sudarytas iš sakinių, sakinys – iš žodžių. Susipažinama su teksto pavadinimu. Aiškinantis 6–8 metų vaikams suprantamų tekstų turinį, mokomasi pasakyti, apie ką tekste kalbama. Susipažinama su paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo (užuomazga), kas atsitiko (veiksmo vyksmas), kaip įvykis baigėsi (atomazga).

17¹.7.5.5.

Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)⁴:

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiamas kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamas vardažodžių vietininku,rieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių autoriams.

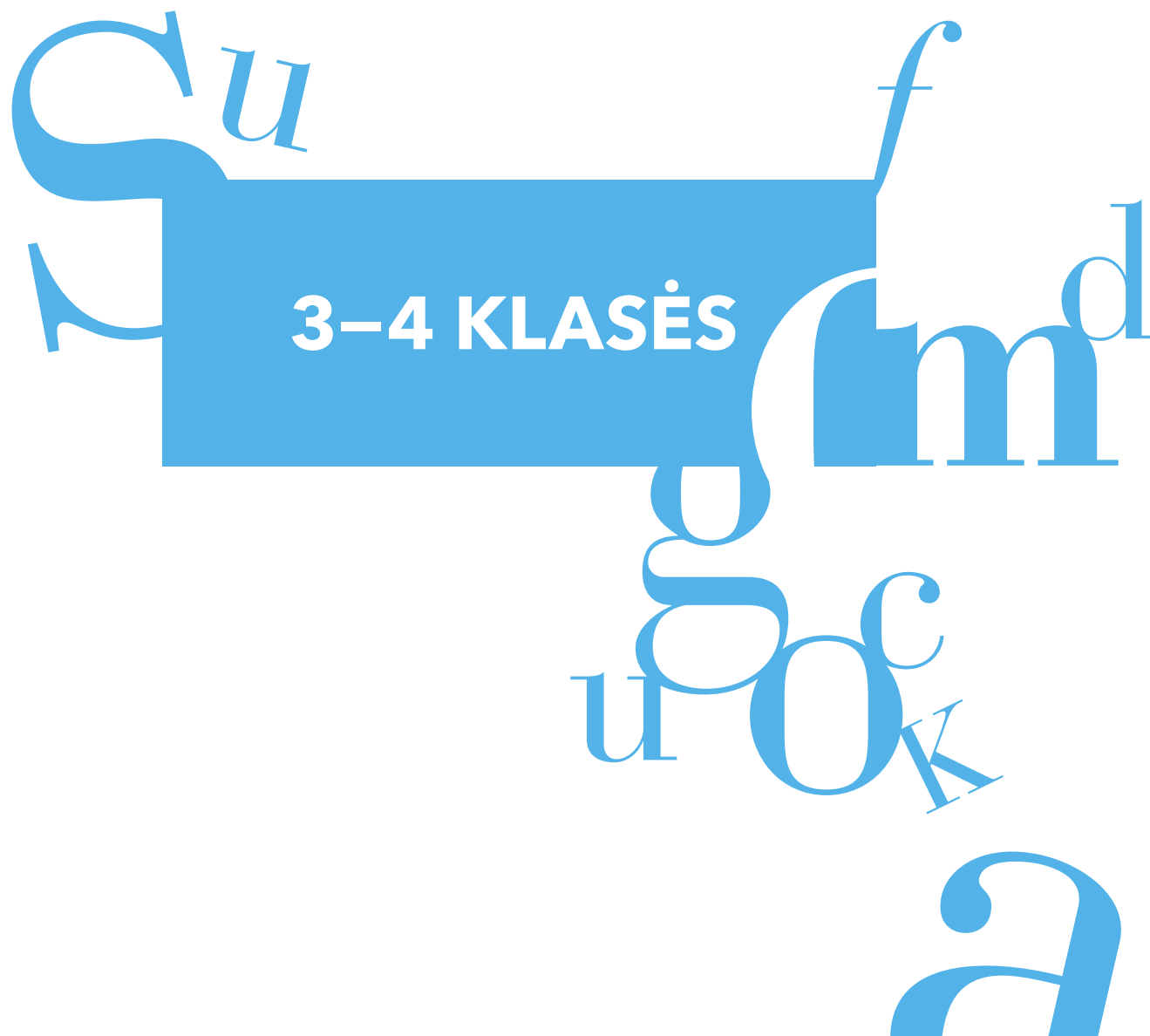
17¹.8. Pasiekimų vertinimo požymiai. 1–2 klasės.

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkiamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių dalyko žinių ir supratimo, kalbinės veiklos sričių gebėjimų bei vertybinių nuostatų ugdymosi kokybiniai aprašai. Jais vadovaujamosi priimant sprendimus apie mokinių pasiekimus ir daromą pažangą.

⁴ Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Lygiai		Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys				
Žinios ir supratimas		Žinios ir supratimas – paviršutiniški, fragmentiški: mokinys atgamina įsimintą informaciją, atpažįsta kai kurias sąvokas, priimtus susitarimus ir taisykles, tačiau dar negeba adekvačiai vartoti sąvokų, nuosekliai laikytis susitarimų ir taisyklių.	Žinios suprastos ir taikomos: mokinys supranta ir daugeliu atvejų tinkamai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, daugeliu atvejų jų laikosi.	Žinios išsamios ir sistemingos: mokinys supranta ir tiksliai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, sistemingai jų laikosi.
Gebėjimai	KLAUSYMAS	Klausosi paviršutiniškai, mokytojo padedamas atpažįsta girdėtą informaciją, pasako, apie ką buvo kalbama; ne itin atidžiai klausosi pašnekovo, ne visada adekvačiai reaguoja į šio pastabas, klausimus, prašymus. Iš klausęs sakinį tekstą mokytojo padedamas padaro elementarias išvadas, pakomentuoja išgirstą informaciją, išsako savo nuomonę. Klausydamasis kartais išgirsta tarties, kirčiavimo klaidas; nutuokia, ko neišgirdo ar nesuprato, bet nesugeba pasitikslinti.	Klausosi dėmesingai, supranta pagrindinę grožinių ir negrožinių tekstų informaciją; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus; iš klausęs sakinį tekstą, nusako temą, daro tiesiogines išvadas, komentuoja išgirstą informaciją, išreiškia savo nuomonę; klausydamasis išgirsta ir nurodo neįprastus tarties, kirčiavimo atvejus; nurodo, ko neišgirdo ir / ar nesuprato; moka pasitikslinti klausdamas.	Klausosi, naudodamasis klausymosi strategijomis (metodais), išgirsta ir supranta ne tik svarbiausią informaciją, bet ir papildo ją asociacijomis; atidžiai klausosi kito, nepertraukia, supranta pagrindines išsakomas mintis; iš klausęs sakinį tekstą komentuoja, interpretuoja išgirstą informaciją, daro apibendrintas išvadas, išreiškia savo vertinimą, klausydamasis išgirsta daugumą tarties, kirčiavimo netikslumų; nurodo, ko neišgirdo ir / ar nesuprato, paaiškina, kas sutrukdė, moka pasitikslinti perfrazuodamas mintį.
	KALBĖJIMAS	Kalba stengdamasis nuosekliai plėtoti mintį, atsižvelgti į komunikavimo situaciją ir adresatą, laikytis mandagaus bendravimo susitarimų. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, bando klausti, atsakyti, bet ne visada klausimus ir atsakymus suformuluoja tinkamai. Mokytojo padedamas perduoda esminę informaciją. Pasakoja įvykius, nuotykius pagal pateiktą planą ar paveikslėlius. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Mokytojui padedant tobulina savo kalbėjimo gebėjimus.	Kalba nuosekliai plėtodamas mintį, atsižvelgia į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą; laikosi mandagaus bendravimo susitarimų, bet ne visuomet pasirenka tinkamas kalbos priemones. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, išsako savo nuomonę. Perduoda informaciją, paprašytas ją patikslina, paaiškina. Raiškiai, vaizdžiai pasakoja. Apibūdina objektus (išskiria visumą ir detales, kai yra suteikiama pagalba). Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, moka pasitaisyti. Taiko mokytojo nurodytas kalbėjimo strategijas, padedamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne, tinkamai pasinaudoja gautais patarimais.	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę. Tiksliai perduoda informaciją, taikydamas mokytojo pasiūlytus būdus ir priemones. Nuosekliai, vaizdžiai pasakoja siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales. Paaiškina laikydamasis nurodyto principo. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, klausiamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne, kodėl, mokytojo padedamas padaro išvadas, kaip galėtų tobulinti savo gebėjimus.

Gebėjimai	SKAITYMAS	Yra įvaldęs elementarius skaitymo įgūdžius: skaito žodžiais, sakiniais, suprantą, ką perskaitė. Skaitydamas lengvai suprantamus tekstus, randa aiškiai pateiktą informaciją, atsakydamas į klausimus, atskleidžia elementarų teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, pagrindinį įvykį, pagrindinį veikėją. Daro nesudėtingas išvadas: nurodo aiškiai atpažįstamą temą. Pasako savo nuomonę apie tekste vaizduojamus įvykius, poelgius remdamasis asmenine patirtimi.	Skaito sakiniais, suprantą, ką perskaitė, randa svarbiausią informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, svarbesnius įvykius, įvardija ir trumpai apibūdina veikėjus. Interpretuoja ir daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: nusako teksto temą, aptaria įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo tiesiogiai tekste įvardytas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą ar tekste vaizduojamus įvykius, poelgius remdamasis asmenine patirtimi.	Skaitydamas randa svarbiausią informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, aptaria įvykius, įvardija ir apibūdina veikėjus. Interpretuoja ir daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: suformuluoja teksto temą, aptaria įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo nesunkiai atpažįstamas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą ar tekste vaizduojamus įvykius, poelgius, nuomonę, mėgina pagrįsti remdamasis asmenine patirtimi ir aiškiai tekste pateikta informacija.
	RAŠYMAS	Naudodamasis pagalba rašo kelių sakinių tekstą, kurio turinys iš dalies atitinka nurodytą temą ir užduotį. Tekste stinga rišlumo, nuoseklumo, dėl to tekstą gali būti sunku suprasti. Galima numanyti teksto struktūrinės dalies buvimą (dažniausiai veiksmo vyksmą). Rašydamas tekstą vartoja neutralius žodžius ir frazes. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais. Daro nemažai sisteminių bei atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Mokytojo padedamas bando taisyti savo darbą.	Rašo kelių sakinių gana rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį, adresatą. Mokytojo padedamas pasirenka tinkamą raišką. Pasitaiko nuoseklumo trūkumų. Teksto struktūros laikosi iš dalies (gali nebūti kurios nors teksto struktūrinės dalies arba jos gali turėti trūkumų). Mintis užrašo sakiniais. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais, kartais vartoja klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. Kartais pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Daro kai kurias sistemines ir atsitiktines klaidas iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Dažniausiai savarankiškai bando taisyti savo darbą.	Rašo kelių sakinių rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį, adresatą. Tekstas gana nuoseklus. Laikomasi paprasčiausių teksto struktūros reikalavimų (galima pastebėti visų struktūrinių teksto dalių apraiškas). Mintis užrašo sakiniais. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais, kartais savarankiškai vartoja klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius. Dažnai savarankiškai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Gali pasitaikyti viena kita atsitiktinė klaida iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų, aki-vaizdžių apsirikimų. Taiso savo darbą.
Nuostatos	Mokytojo paragintas domisi lietuvių kalba, jos vartojimu; siekia išgirsti ir suprasti, kas kalbama, stengiasi aiškiai reikšti savo mintis; paragintas ieško įdomesnių, vertingesnių knygų; suvokia, kad skaitymo, rašymo, kalbėjimo, klausymo gebėjimus reikia tobulinti.	Yra nusiteikęs domėtis lietuvių kalba, jos galimybėmis, išskirtinumu, savitumu; stengiasi girdėti ir suprasti, kas kalbama; siekia aiškiai, tiksliai, savitai reikšti mintis žodžiu ir raštu; nori pasirinkti ir skaityti įdomias, vertingas knygas; stengiasi nuolat tobulinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	Labai domisi lietuvių kalba, jos savitumu, išskirtinumu, vartojimo galimybėmis; stengiasi girdėti ir adekvačiai suprasti, kas kalbama, siekia reikšti mintis ne tik aiškiai ir tiksliai, bet vaizdžiai, raiškiai, sklandžiai; savo iniciatyva ieško trokštamų knygų; savarankiškai tobulina ir turtina savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	

3-4 KLASĒS

17¹.9. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 3–4 klasės.

Šiose lentelėse pateikiami mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. Pasiekimą sudaro vertybinė nuostata, gebėjimas, žinios ir supratimas. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą objektą, veiklą, jų nusiteikimas atitinkamai priimti informaciją, mąstyti ir veikti. Gebėjimai – tai žinių, patirties ir įgimtų gabumų panaudojimas pažinti, spręsti problemas,

veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir kaip, koku būdu žinojimą ir supratimą turėtų parodyti (pvz., įvardija, nusako, ir pan.). Žinios ir supratimas – būtinos prielaidos gebėjimams ir vertybinėms nuostatomis susiformuoti. Ugdymo gairėse pateikiama siūlymų, kaip organizuoti ugdomąją veiklą, lanksčiau ir tikslingiau pasirinkti mokymo(si) metodus, užduotis, mokymosi medžiagą. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. KLAUSYMAS			
1.1. Suprasti klausydamiesi paskirtį ir naudą			
Vertinti klausymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių sužinoti, bendrauti, dalyvauti visuomeniniame gyvenime.	Supranta ir paaiškina, kad klausymas padeda suprasti, mąstyti, bendrauti su kitais.	Paaaiškina, kad mokėjimas klausytis padeda įgyti žinių, skatina mąstyti, įsivaizduoti, kurti, padeda susikalbėti, telkia ir vienija bendruomenę ir tautą.	Mokiniai diskutuoja apie tai, kaip klausydamiesi ir kalbėdami žmonės gali bendrauti. Išsiaiškinama, kad klausymas žadina mąstymą, plėtoja vaizduotę, fantaziją, sukelia emocijų, jausmų.
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį			
Atidžiai išklausyti ir suprasti klausomą informaciją, pašnekovą.	Klausosi sąmoningai, dėmesingai, tikslingai atrenka informaciją.	Nusako svarbiausią informaciją, išskiria kai kurias detales.	Mokiniai atlieka įvairias užduotis, padedančias lavinti tiek bendrąjį (pagrindinės minties), tiek atrankinį (svarbiausios informacijos), tiek detalųjį klausydamiesi informacijos supratimą.
	Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis.	Supranta, kad žmonės kalba skirtingai: skiriasi jų tarimas, kalbėjimo tempas, balso tonas.	Išklausius tekstą mokomasi tikslingai (pasitikslinti, paprašyti paaiškinti ir pan.) formuluoti įvairius klausimus skirtingiems adresatams. Mokomasi įsiklausyti į sakinę informaciją, perteikiamą įvairiu tempu, balso tonu. Klausomasi įvairių kalbėtojų (vaikų ir suaugusiųjų, aktorių, žurnalistų, laidų vedėjų ir kt.). Mokiniai atlieka įvairius dėmesio sukaupimo pratimus (klausantis išgirsti tam tikrus garsus, žodžius, frazes).

	Klausydamasis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, skiria faktus ir išmonę.	Nurodo aiškiai išsakytą pagrindinę klausomo teksto mintį, nusako požymius, pagal kuriuos skiriasi grožinis ir negrožinis tekstai.	Atliekami kalbos intonacijos (iškilminga, neutrali, pajuokianti ir pan.) atpažinimo sakytiniame tekste pratimai. Mokiniai klausosi jiems aktualių grožinės literatūros, tautosakos ir informacinių tekstų, pateiktų įvairiais būdais (garso ir vaizdo įrašai, knygos, animaciniai, kino filmai, spektakliai), ir atlieka klausymosi užduotis.
1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti			
Gerbti kito nuomonę, laikytis kalbos etiketo, klausymosi kultūros.	Bendraudamas atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.	Žino, kad norint dalyvauti pokalbyje ir tinkamai reaguoti, reikia išgirsti ne tik pašnekovo mintis, bet ir suprasti jo tikslus, pajauti nuotaiką, mandagiai bendrauti.	Atliekant įvairias užduotis mokomasi išgirsti ir suprasti, kas, kam, kaip ir kodėl taip kalba. Tokios užduotys skatina vaikus įsiklausyti į kalbėtojų tikslus (informuoti, įtikinti, nuslėpti, pameluoti ir t. t.). Klausomasi oficialių ir neoficialių pokalbių, atpažįstami mandagumo posakiai, aiškinamasi, diskutuojama, kokiose situacijose reikia mandagaus, draugiško supratingumo, pašnekovo palaikymo neverbalinėmis priemonėmis: žvilgsniu, mimika, gestais ir pan. Klausydamiesi, kalbėdamiesi, mokiniai stengiasi leisti pašnekovui išsakyti savo mintis, nepertraukti. Mokomasi, kaip išklausti kitą, parodyti, kad toleruojama ir vertinama kiekviena nuomonė, kaip klausančiajam savo elgesiu parodyti pagarbą pašnekovui.
	Klausydamasis rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi klausymosi susitarimų.	Paaškina, kaip klausantis rodyti susidomėjimą, kodėl reikia laikytis susitarimų.	
1.4. Išklausius tekstą, interpretuoti, daryti išvadas			
Suprasti, kad kiekvieno žmogaus įžvalgos yra vertingos.	Atskleidžia pagrindinę tekste išsakytą mintį, išsako savo nuomonę, vertinimą, susieja teksto dalis, daro apibendrinančias išvadas.	Paaškina, kaip galima nuskaidyti pagrindinę mintį. Nurodo, kokios yra teksto dalys.	Mokiniai atlieka su klausymu susijusias užduotis, kuriomis siekiama išmokti išskirti ir nusakyti pagrindinę mintį, padaryti apibendrinančias išvadas, išsakyti savo nuomonę, požiūrį apie išgirstą tekstą. Mokiniai kalbasi, diskutuoja, dalijasi mintimis apie tai, kas klausomame tekste buvo svarbu, kas patiko, nepatiko, paaškina, kodėl. Mokiniai mokosi įžvelgti priežasties ir pasekmės ryšį, rasti panašumų, skirtumų, sudėlioti, paaškinti įvykių, veiksmų nuoseklumą.
	Paaškina, kaip supranta perkeltine reikšme vartojamus teksto žodžius ir / ar frazes.	Supranta, kad tekste tam tikri žodžiai ar posakiai gali būti suprantami netiesiogiai.	Klausantis teksto praktikuojamasi išgirsti netikėtų, raiškių, vaizdžių apibūdinimų, palyginimų, sugretinimų, išsiaiškinti jų reikšmę, pabandyti su jais sudaryti sakinių, frazių. Aiškinamasi, kuo vertingi tekste pavartoti perkeltinės reikšmės žodžiai ir posakiai. Išklausius tekstą, mokiniai prašomi nurodyti, kokius perkeltinės reikšmės žodžius, posakius jie išgirdo.

1.5. Vertinti išgirstą informaciją			
Reikšti savo nuomonę pasitikint savimi, neįžeidžiant kitų.	Kritiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan.	Nurodo, kodėl reikia mokėti įvertinti išgirstos informacijos teisingumą, patikumumą, naudingumą.	Mokiniai skatinami klausant skirti argumentuotą, pagrįstą informaciją nuo nepagrįstos, tikrus faktus nuo fantazijų, išmonės, atskirti svarbias ir nereikšmingas teksto detales.
	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.	Paaiškina, kaip vertinti informaciją pagal susitartus kriterijus.	Mokiniai mokosi įvertinti klausomą informaciją remdamiesi nurodytais ar pačių pasiūlytais kriterijais (pvz., ar tai galėjo nutikti, kur ir kada galėtume šia informacija pasinaudoti ir pan.).
Mokiniai klausosi kitų ir savo kalbos įrašų, aptaria juos tarties taisyklingumo aspektu, radę klaidų, jas ištaiso. Mokytojo padedami, aiškinasi, kas padeda ar trukdo taisyklingai ištarti garsus.			
1.6. Taikyti klausymosi strategijas			
Tobulinti savo klausymosi gebėjimus.	Nusako, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojami jam žinomi būdais tai išsiaiškinti.	Nurodo, ko nesuprato (pagrindinės minties, priežastinių ryšių, konkrečių detalių ar pan.) ir dėl kokių priežasčių (dėl neatidumo, išsiblaškymo, garso kokybės, klausomo teksto sudėtingumo, painumo).	Mokytojas inicijuoja klausymosi ir girdėjimo pratimus: klausomasi tylaus, pernelyg garsaus, itin sudėtingo teksto pavyzdžių. Mokiniai turėtų patys prieiti prie išvadų, dėl kokių priežasčių klausantis buvo sunku suprasti. Mokymosi veiklos turėtų įpratinti mokinius nebijoti perklausti pašnekovą, tikslintis, ką jis norėjo pasakyti, aiškintis tol, kol abiem bus iki galo aišku, kad susikalbėta.
	Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją.	Išvardija keletą aktyvaus klausytojo bruožų (pvz., atidumas, domėjimasis, žodinis ir nežodinis bendravimas).	Mokomasi klausytis aktyviai: suprasti kalbėtoją, jo tikslus ir emocijas, žodžiais, akių kontaktu ir gestais leisti kalbėtoju suprasti, kad jo klausomasi ir suprantama, ką jis sako, pasižymėti svarbiausią informaciją. Mokiniai mokosi rodyti dėmesį (pvz., <i>Taip, Tęsk, Aha</i> ir kt.), empatiją (pvz., <i>Sakei, kad prastai jautiesi. Kas nutiko?, Aš pastebėjau, kad...</i>), savais žodžiais išsakyti tai, ką kalbėtojas sako, rodydami savo supratimą (pvz., <i>Taigi, kaip aš suprantu, tai, kas vyko, buvo ...?</i>), vartoti pritarimo teiginius (pvz., galvos linktelėjimu, žodžiais: <i>Pritariu... Gerai ... Nuostabu ...</i> ir pan.), apibendrinti (pvz., <i>Jei aš supratau teisingai... Taigi, ar jūs turėjote omenyje... Pažiūrėkime, ar aš supratau teisingai...</i>).

	<p>Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja, siekdamas įtikinti.</p>	<p>Paaiškina, kaip reikėtų pasakoti apie įvykius, kaip sudominti klausantįjį. Paaiškina, kaip pasitikrinti, ar klausantysis informaciją suprato teisingai.</p>	<p>Pokalbiams pasirenkamos mokiniams artimos ir aktualios temos: mokyklos gyvenimo problemoms spręsti ar siekiant kitų dalyko mokymosi uždavinių (pvz., rengiantis kurti tekstą, aptariant perskaitytus kūrinį). Mokymo ir mokymosi būdai turėtų padėti įsitraukti į diskusiją visiems mokiniams (pvz., diskusijos pradžia parenkamas tekstas, kuriame kalbama apie ginčytinus dalykus, priešingi požiūrio aspektai svarstomi poromis, papildomų argumentų ieškoma sugrupavus dvi poras, grupės išvados pateikiamos klasei, aptariama, kodėl nuomonės sutapo ar išsiskyrė). Sudaromos įvairios kalbėjimo situacijos, kuriose mokomasi ramiai kalbėti, tinkamai skatinti kitus, konstruktyviai spręsti iškilusias problemas, konfliktus, mandagiai nepritarti; išklaudyti kitą, parodyti, kad vertinama kiekvieno nuomonė. Kuriami dialogai (nebaigtų replikų, pagal schemą, planą ir pan.), rengiami aptarimai įdomiomis, aktualiomis temomis ir mokomasi apibūdinti, palyginti ir įvertinti įvykius, asmenis, jų poelgius, požiūrius; rengiami projektai (pvz., pasakų, pasakojimų ar eilėraščių popietė kitiems mokiniams, tėvams ar kt.).</p> <p>Mokomasi debatuoti radijo ir / ar televizijos laidų, filmų, spektaklių, skaitytų knygų temomis ir pan.; nuomones pagrįsti argumentais.</p> <p>Mokantis pagrįsti, įtikinti svarbu pasirinkti mokiniams artimas temas ir sukurti kuo natūralesnes situacijas. Sudaromos progos pasirengus kalbėtis su draugu, vienam įrodinėjant „už“, kitam – „prieš“, pasiklausyti vieniems kitų, aptarti, ar argumentai visiems suprantami. Siekiama, kad mokiniai suprastų, kaip kalbėjimas priklauso nuo situacijos ir adresato.</p>
<h3>2.3. Daryti išvadas, vertinti</h3>			
<p>Noriai dalytis patirtimi, ginti savo nuomonę neįžeidžiant kitų.</p>	<p>Kalbėdamas nuosekliai plėtoja pagrindinę mintį, sieja informaciją, daro apibendrinimus ir išvadas, vertina savo ar kitų išsakomas mintis.</p>	<p>Paaiškina, kuo remdamasis sieja informaciją priežasties ir pasekmės ryšiais, daro apibendrinančias išvadas.</p>	<p>Mokyti nuosekliai kalbėti padeda planavimo veiklos.</p> <p>Prieš planuojant kalbėjimą mokytojas pasiūlo išklaudyti kalbėjimo pavyzdžių ir juos aptarti tikslo, adresato, informatyvumo, aiškumo ir kt. aspektais. Pagal pačių susikurtą ar mokytojo pateiktą planą mokiniai mokosi planuoti kalbos turinį, sisteminti medžiagą, tinkamai ją pateikti.</p>

2. KALBĖJIMAS

2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes

Siekti suprasti kalbos, kaip bendravimo ir žmonių suartinimo priemonės, vertę.	Argumentuotai paaiškina, kad kalbėjimasis svarbus ne tik bendrauti, dalytis mintimis, jausmais, sumanymais, bet ir vienyti Lietuvos gyventojus.	Nurodo svarbiausias kalbėjimo funkcijas.	<p>Mokomasi praktiškai pajauti kalbėjimo vertę. Mokiniai su mokytoju aptaria, kurios kalbėjimo funkcijos svarbiausios, pvz., bendrauti ir bendradarbiauti, pasidalyti patirtimi, perteikti informaciją. Aptariama, kaip kalba mus suartina, buria į bendruomenes.</p> <p>Mokiniai skatinami ugdytis pasitikėjimą savimi: stebimi kalbantieji, analizuojama, kada pasitikima savo jėgomis, iš ko tai matoma; mokiniai praktikuojasi kalbėti kito vardu, pasirinkus vaidmenį ir pan. Atliekamos įvairios užduotys, kurios moko žodžiais paskatinti kitus, pvz., sudaromas skatinamųjų (drąsinančių) žodžių ir posakių sąrašas, modeliuojamos įvairios situacijos. Mokomasi mandagiai nepriartinti, argumentuotai išsakyti savo nuomonę, pateikti pavyzdžių.</p> <p>Mokomasi saugiai priimti ir perduoti reikalingą informaciją, naudoti informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, laikantis saugaus interneto taisyklių, bendrauti tarpusavyje ir su pažįstamais suaugusiais (mokytojais, tėvais, artimaisiais) informacinėmis komunikacinėmis technologinėmis priemonėmis, aptariama šių priemonių paskirtis, prasmė, nauda, grėsmės.</p>
	Siekdamas veiksmingiau komunikuoti, tikslingai ir atsakingai naudojasi informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.	Paaiškina, kokios yra naudojimosi informacinėmis komunikacinėmis technologijomis galimybės ir pavojai, ką reiškia naudotis jomis atsakingai.	

2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą

Bendraujant su kitais nusiteikti būti mandagiam, tolerantiškam, neįžeisti, neįskaudinti kitų, mandagiai išsakyti savo nuomonę.	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja dialoge (pokalbyje, diskusijoje, iš anksto pasirengus – debatuose), tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos galimybėmis.	<p>Paaiškina, kuo skiriasi dialoginė ir monologinė kalba.</p> <p>Paaiškina, kas yra debatai, kaip juose dalyvauti.</p> <p>Supranta, kad, norint tiksliai ir įtaigiai išsakyti savo nuomonę, norą, pageidavimą, paliepiamą ir kt., reikia parinkti tinkamus žodžius, intonaciją, mimiką, gestus.</p>	Mokomasi ne tik kalbėtis (dialoginė kalba), bet pratinamasi ir kalbėti viešai: klasei ar kitai auditorijai pasakoti, aiškinti, pristatyti surinktą informaciją, aptarti perskaitytą knygą, matytą spektaklį, specialiai pasirengus kalbėti kokiame nors renginyje atsižvelgiant į adresatą ir situaciją. Mokomasi, atsižvelgiant į adresatą, sekti pasaką, sakmę, padavimą ar kt.
--	---	---	---

	Reiškia savo nuomonę, ją argumentuoja.	Paaiškina, iš kokių požymių galima atskirti faktus ir nuomones.	Siekiant palaikyti mokymosi motyvaciją, svarbu užtikrinti specialių kalbėjimo pratybų ir natūralaus bendravimo pusiausvyrą, todėl turėtų būti organizuojamos įvairios kalbėjimo veiklos: kalbėjimas monologu, poromis, grupėmis. Mokiniai mokosi vertinti vieni kitų kalbėjimą – aptarti išklaudytos kalbos turinį ir taisyklingumą, nurodant, kas pavyko ir ką reikėtų tobulinti.
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų			
Jaustis atsakingam už savo pasakymų tikrumą, aiškumą.	Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).	Paaiškina, kada kalbant daromos pauzės, ką jos reiškia.	Mokiniai mokosi pasakoti nuosekliai, laikydamiesi laiko sekos principo, stengdamiesi įvykius susieti priežasties ir pasekmės ryšiais. Prieš mokydamiesi raiškiai pasakoti mokiniai aptaria klausomus (tiesiogiai ir iš įrašų) pasakojimus, aiškinasi, kaip parenkant intonaciją, darant pauzes, pabrėžiant svarbiausią prasminę sakinio vietą (darant loginį kirtį), naudojant nežodines priemones, siekiama įtaigumo.
	Nuosekliai, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas įvykių priežastis ir pasekmes. Pasakodamas tiksliai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).	Paaiškina, kodėl reikia pasakoti nuosekliai. Nurodo, kad kalbant raiškiai, įtaigiai, galima įvairiai paveikti klausantįjį: įtikinti, sužavėti, pradžiuginti, pralinksminti, net įteigti, suvilioti ir pan.	Mokomasi suvokti gestų ir mimikos reikšmę įtaigumui kurti (gali būti aptariami nuotraukose ar vaizdo įrašuose užfiksuoti gestai, parenkamos jiems tinkamos frazės, stebimi kalbantys aktoriai, diktoriai, stebimos televizijos laidos išjungus garsą ir bandant iš gestų ir mimikos suprasti, apie ką kalbama).
	Pasirenka tinkamą raišką siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti.	Savais žodžiais nusako, kaip supranta aiškų, įtaigų kalbėjimą.	Mokiniai skatinami kūrybiškai perkonstruoti žinomus pasakojimus, istorijas, parodyti, kaip galima sukurti ir panaudoti tuos pačius žodžius naujuose žodžių junginiuose, kaip „žaidžiant“ žodžiais, gali gimti naujos mintys, vaizdai, asociacijos.
	Daugeliu atvejų taisyklingai tarti, kirčiuoja žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.	Paaiškina, kodėl reikia laikytis kalbos normų, kaip pasitikrinti, jeigu dvejoja dėl kirčiavimo ar tarimo taisyklingumo.	Mokomasi taisyklingai tarti, kirčiuoti, intonuoti. Klausomi taisyklingos tarties įrašai. Atkreipiamas dėmesys į kalbėjimo intonaciją, balso stiprumą, mokomasi išvengti monotoniško balso. Mokiniai, naudodamiesi informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (telefonais, diktofonais, kompiuteriais) daro savo kalbų įrašus ir analizuoja savo bei kitų kalbą, mokosi pastebėti kalbos normų pažeidimus, ieško geriausių taisyklingumo variantų.
	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės reikšmės, tarptautiniais). Tiksliai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.	Paaiškina, kuo skiriasi žodinė ir skurdaus žodyno kalba. Pasako keletą neseniai sužinotų žodžių ar terminų, nurodo, kada jie vartojami.	Mokiniai diskutuoja apie dabartinę lietuvių kalbos padėtį, mokytojo padedami aiškinasi, ką reiškia, kad lietuvių kalba yra valstybinė, kas atsitiktų tautai, visuomenei, jeigu ji neturėtų piliečius vienijančios valstybinės kalbos.

2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas

Stengtis pažinti savo ir kitų kalbinius gebėjimus ir juos tobulinti, norėti mokytis iš kitų.	Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą: paaiškina, kas pasisėkė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.	Paaiškina, kuo vertingas kalbėjimo apmąstymas.	<p>Mokiniam sudaromos galimybės po kalbėjimo veiklų, situacijų aptarti (apmąstyti), kas padeda tinkamai kalbėti, kas kliudo, patarti vieni kitiems, padėti pritaikyti kiekvienam tinkamas kalbėjimo gebėjimų kompensavimo strategijas. Stebint pokalbių įrašus, analizuojama, kas buvo pasakyta tiksliausiai, įtikinamai, kada paklausta mandagiausiai, ką ir kaip būtų galima tobulinti (įterpti tam tikrų posakių, maloniai kreiptis, tiksliai paklausti ar paprašyti, aiškiai atsakyti ir pan.).</p> <p>Mokiniai atlieka užduotis, skatinančias apmąstyti ir išsiaiškinti, kodėl kartais nepavyksta vieniems kitų suprasti. Aiškinamasi sakininių tekstų nesupratimo priežastys ir padariniai.</p> <p>Klasėje ar grupėje susikuriamos klausymosi ir kalbėjimo taisyklės ir mokomasi jų laikytis.</p> <p>Mokiniai išbando įvairias sakinio teksto kūrimo, sakymo ir kompensavimo strategijas.</p> <p>Mokiniai diskutuoja, aiškinasi, kaip kalbant galima improvizuoti. Praktikuojamasi įprastus žodžius, posakius, mintis kūrybiškai persakyti, perkurti.</p>
	Naudojasi kompensavimo strategijomis: perfrazuoti mintį, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.	Nurodo, kaip elgtis nežinant žodžio, nemokant išsakyti minties.	

3. SKAITYMAS

3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes

Vertinti skaitymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių patirti skaitymo malonumą, prasmingų išgyvenimų, ugdytis vaizduotę, mokytis.	Supranta ir paaiškina skaitymo vertę ir svarbą žmogui, tautai ir kultūrai.	Nurodo keletą skaitymo vertės aspektų (pvz., ugdo vaizduotę, padeda sužinoti, informuoja, sudaro galimybę pajusti ir išgyventi tai, ką išgyveno kiti, padeda mokytis).	<p>Mokiniai kalba apie savo skaitymo interesus ir įpročius, mokytojas padeda skaityti mažiau motyvuotiems mokiniams, jų tėvams padeda išsiaiškinti priežastis, suteikia pagalbą.</p> <p>Mokytojas pabrėžia, kad skaitymas – ne tik būtina, naudinga, bet ir maloni veikla, kuria svarbu dalytis su kitais. Į mokymosi veiklas įtraukiami mokinių pasiūlyti tekstai. Mokiniai įvairiomis formomis dalijasi skaitymo patirtimi (įspūdžiais, kilusiomis mintimis, asociacijomis), individualiai ir grupėmis pristato savarankiškai perskaitytas knygas, rengia vaikams skirtų knygų aptarimus.</p>
---	--	--	---

	Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas renkasi kūrinčius, ugdančius asmenybę, stiprinančius kultūrinę, pilietinę savimonę ir savivertę.	Supranta, kas lemia kūrinio vertę.	Mokytojas planuoja mokymosi veiklas taip, kad padėtų mokiniams suprasti, jog ne tik skaityti, bet ir kalbėtis apie tekstus įdomu ir prasminga, kad jų pačių ir kitų (suaugusiųjų ir bendraamžių) pateikiamos įžvalgos gali padėti geriau suprasti skaitomą tekstą. Kad mokiniai patirtų emocinių, estetinių išgyvenimų, grožiniai kūriniai raiškiai skaitomi mokytojo, klausomasi meninio skaitymo įrašų.
3.2. Skaityti ir suprasti įvairaus pobūdžio tekstus			
Mokymąsi skaityti suvokti kaip sau prasmingą.	Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik peržvelgdamas ir lėtai, įsigilindamas); skaito sąmoningai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.	Paaiškina, kaip sklandus skaitymas, taisyklinga tartis, tinkama intonacija padeda geriau suprasti tekstą. Paaiškina skyrybos ženklų reikšmę teksto skaitymui ir suvokimui.	Mokiniai mokosi sklandžiai ir tiksliai skaityti įvairius tekstus. Jie skaito garsiai ir tyliai, savarankiškai ir kartu su kitais (mokiniai kartu mokosi skaitymo būdų ir aptaria skaitomus tekstus, ieško tinkamiausio būdo nežinomam žodžiui išsiaiškinti). Mokiniai ne tik atsako į mokytojo klausimus ir tuojau pat gauna grįžtamąjį ryšį, bet ir patys užduoda klausimus, susijusius su tekstu, kitiems skaitytojams, mokytojui, kelia klausimus sau ir bando į juos atsakyti. Kad mokiniai geriau suvoktų tekstą, taikomos grafinės ir semantinės schemas (pvz., teksto žemėlapiai), kai skaitytojai grafiškai pavaizduoja perskaitytas mintis. Organizuojamos mokymosi veiklos, kurių metu mokiniai išmoksta remtis teksto struktūra, kad geriau įsidėmėtų turinį (pvz., pasakojimo struktūros schema). Įvairiais būdais pareiškdami nuomonę apie grožinės literatūros kūrinius ir kitus tekstus, mokiniai parodo, kad supranta teksto esmę ir nurodo, kam teikia pirmumą. Norėdami nustatyti tinkamus informacijos šaltinius ir juose rasti reikiamą informaciją, taiko abėcėlės žinias.
	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, supranta jų turinį, suformuluoja teksto ar jo dalies apibendrinimą.	Atpasakoja tekstą ar jo dalį nurodytu būdu (detaliai, glaustai). Išvardija tekste aprašytus įvykius chronologine tvarka.	
3.3. Rasti ir suprasti informaciją			
Geranoriškai bendradarbiauti, ieškoti ir gauti pagalbos iš kitų asmenų, ją suteikti randant reikiamos informacijos.	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją (konkrečias mintis, faktus, įvykius, duomenis).	Nurodo būdus, padedančius rasti informaciją tekste: greita peržvalga, reikšminis žodis, grafinė ir vaizdinė medžiaga.	Mokydami rasti ir tiksliai atrinkti informaciją mokiniai nustato reikalingos informacijos vietą, peržvelgdami turinį, antraštes, remiasi reikšminiais žodžiais. Kad informacijos paieškos nebūtų savitikslės, mokytojas numato ir paaiškina mokiniams, kaip sukaupia informaciją bus panaudota kitiems (rašymo, kalbėjimo, kitų dalykų mokymosi) gebėjimams ugdyti.

	Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).	Nusako, kokiais tikslais gali būti skaitomi grožiniai ir negrožiniai tekstai.	Tikslingai naudojami katalogais, enciklopedijomis, žinynais, žodynais. Aptarus žodynų, žinynų, įvairių enciklopedijų, vaikams skirtos periodinės spaudos paskirtį, kartu su mokytoju mokiniai renka ir kuria būdus (schemas, įvairių formų lenteles) medžiagai klasifikuoti. Aptaria, ar surinkta informacija yra susijusi su tema, tinkamai suklasifikuota.
	Orientuojasi knygoje, pagal turinį randa reikiamą tekstą. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.	Nurodo keletą informacijos paieškos būdų: nurodant autorių, knygos ar leidinio pavadinimą, temą. Paaiškina, kada naudojama žodynais, enciklopedijomis.	Mokiniai skatinami lankytis bibliotekoje, mokytojo, bibliotekininko padedami mokosi pasirinkti knygas, kartu su mokytoju, draugais, tėvais ieškoti informacijos enciklopedijose, žodynuose, žinyuose. Rinktis knygas skatina įdomių ištraukų skaitymas, iliustracijos, knygų aptarimas, knygų šventės, mugės.
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas			
Susitelkti į esminius dalykus, įžvelgti kūrinio vertybes.	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, aiškiai tekste nusakytą pagrindinę mintį. Nurodo aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą.	Savais žodžiais paaiškina, kas yra teksto tema (apie ką tekstas) ir pagrindinė mintis (kas norima pasakyti).	Mokiniai mokosi atpažinti kūrinio temą, keldami klausimą „Apie ką yra šis tekstas?“ ir ieškoti atsakymo į klausimą „Kas tekstu pasakyta?“, kad suformuluotų pagrindinę kūrinio mintį.
	Aptaria lengvai atpažįstamas bendražmogiškąsias vertybes.	Savais žodžiais nusako, kuo tekstas yra pamokantis.	Kad atpažintų temą, mokiniai pratinami pastebėti pasikartojimus, atkreipti dėmesį į pavadinimą. Pokalbiuose apie grožinius tekstus mokytojas pabrėžia vertybinį literatūros aspektą, galimybę pažinti save ir kitus. Mokytojo vadovaujami mokiniai aptaria veikėjų būsenas, poelgių motyvus ir pasekmes, aiškinasi, kokius dalykus kūrinio veikėjai laiko vertingais, svarbiais, lygina kūrinio vertybes su savosiomis.
3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė			
Smalsauti, domėtis, noriai skaityti įvairius tekstus, siekti išsiaiškinti jų prasmę.	Aptaria aiškiai nurodytą ir / ar numanomą veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą.	Nusako veiksmo laiką / laikus ir pasakojimo laiką. Skiria tikrovišką ir fantastinę veiksmo vietą.	Skaityti ir aptarti pasirenkami tekstai, kurie atitinka mokinių suvokimo galimybes. Kad suprastų tekstą, mokiniai privalo turėti tam tikrų žinių ar patirties, susijusių su skaitomo teksto turiniu ir forma. Jei skaitomi sudėtingesni tekstai, mokytojas suteikia reikiamą paramą, pvz., paaiškina nežinomus žodžius, teksto sandaros ypatumus, skaitoma dalimis ir aiškinamasi kartu.

	Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius, mintis.	Ivardija pagrindinius ir antraeilinius (epizodinius) veikėjus. Supranta, kaip veikėją gali charakterizuoti jo poelgiai, išvaizda, vardas / pavardė / pravardė, kitų veikėjų atsiliepimai.	Skaitant per pamoką organizuojama trijų etapų skaitymo veikla (prieš skaitymą, skaitant, perskaičius). Mokytojas vadovauja klasės diskusijai, pateikia atvirojo tipo klausimų, kurie skatina mokinius daryti išvadas, jas pagrįsti kūrinio medžiaga, dalytis įžvalgomis vieniems su kitais. Pateikus klausimą svarbu suteikti mokiniams laiko pamąstyti, apgalvoti atsakymą. Mokiniai mokosi atskirti esminę informaciją ir detales (pvz., skirtingai pažymėdami).
	Palygina tekste aprašytus objektus (veikėjus, daiktus, reiškinius), poelgius, faktus, nuomones.	Supranta, kad lyginami objektai aptariami tuo pačiu aspektu. Paaiškina, kaip dažniausiai reiškiamą nuomonė: tiesiogiai, pavadinimu, paskutiniu teksto sakiniu.	Mokytojas mąstydamas balsu demonstruoja, kaip jis kaip skaitytojas pasitikrina, ar išvada apibendrina visą tekstą, ar tik jo dalį. Mokymosi veiklos turėtų padėti mokiniams suprasti ir struktūrinti mokymosi medžiagą, išskirti svarbiausią informaciją, idėjas, suprasti santykius, ryšius, prisiminti svarbiausius dalykus. Mokytojas galėtų pasinaudoti grafinių tvarkyklių metodu, tinkamu įvairaus amžiaus, polinkių ir poreikių mokiniams nagrinėti įvairaus pobūdžio medžiagą. Pvz., pasakojimo planas (pasakojimo žvaigždė) – tai grafinė tvarkyklė, kuri padeda mokiniams savarankiškiau ir sąmoningiau analizuoti pasakojimus remiantis pasakojimo struktūros žiniomis. Ja naudodamiesi mokiniai supranta, kad kruopšti pasakojimo elementų analizė nėra savitikslių, ji padeda suprasti teksto prasmę. Be to, mokiniai išmoksta remtis pasakojimo struktūra patys kurdami tekstus. Panašiai galima pasinaudoti ir įvairiomis veikėjų stebėjimo grafinėmis formomis. Mokantis palyginti gali padėti Venno diagrama. Grafiniai mokymosi medžiagos vaizdavimo būdai ypač veiksmingi dirbant su teksto suvokimo sutrikimų turinčiais ir vizualiojo mokymosi stiliaus vaikais. Naudojant šį metodą mokiniams reikėtų suteikti didesnę pagalbą: pademonstruoti, kaip jos naudojamos, pateikti pradėtą pildyti schemą ir pan.
	Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai, frazės), tikslumo (pvz., išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pvz., schema, piešinys).	Atpažįsta tekste kalbinės raiškos priemones: palyginimus, pakartojimus, epitetus ir paaiškina jų paskirtį.	
	Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto ypatumus, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius.	Žino keletą esminių grožinio ir negrožinio teksto bruožų.	

3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus

leškoti savo santykio su tekstu, remiantis asmenine patirtimi, dalijantis įspūdziais su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais.	Paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis remdamasis savo žinojimu, intuicija, patirtimi.	Žino, kad perkeltinė reikšmė yra vienas iš esminių grožinio teksto bruožų.	Aptardami savo ir kitų įžvalgas mokiniai išsiaiškina, kad kūrinio supratimą lemia ir skaitytojo patirtis, todėl gali būti skirtingų kūrinio aiškinimų. Svarbu, kad jie būtų pagrįsti tekstu. Mokiniams nuolat primenama, kad daromas išvadas reikia pagrįsti pateikiant klausimą „Kodėl taip manai (manote)?“ ir skatinant mokinius nuolat sau kelti šį klausimą.
---	---	--	---

	<p>Išsako įspūdį, aptaria grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas siedamas su savo patirtimi ir žinomais kontekstais.</p>	<p>Paaiškina, kokią įtaką skaitytojo patirtis gali turėti tekste vaizduojamų situacijų supratimui.</p>	<p>Dalydamiesi mintimis, potyriais, mokiniai geriau suvokia tekstą ir platesnį jo kontekstą, mokosi atrasti ryšius tarp „ten“ ir „čia“, „seniau“ ir „dabar“, veikėjų elgsenos ir mokinio nuomonės. Dalijantis mokomasi kūrinio idėjas perteikti savais žodžiais, ieškoti naujų prasmų ir jas atrasti. Todėl per pamokas svarbu į skaitomą tekstą reaguoti asmeniškai ir pasidalyti savo mintimis su kitais.</p>
	<p>Apibūdina grožinio teksto nuotaiką ir išsako emocinį savo santykį su tekstu (ką jaučia skaitydamas ir kodėl).</p>	<p>Supranta, kad skaitydami kūrinį žmonės išgyvena skirtingus jausmus.</p>	<p>Mokiniai gali ir savitai, kūrybiškai interpretuoti tekstus: pasekti pasaką, papasakoti padavimą, skaityti vaidmenimis, inscenizuoti, iliustruoti kūrinį ar epizodą. Mokiniai mokosi perteikti kūrinio nuotaiką, prasmę raiškiai skaitydami.</p>
	<p>Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan.</p>	<p>Supranta, kad skirtingiems skaitytojams patinka skirtingi dalykai.</p>	<p>Mokymosi veiklos turėtų padėti formuoti tikram, išgyventam teksto supratimui, kai mokiniai geba „knygines“ žinias sieti su sava patirtimi, rasti ir palyginti panašumus ir prieštaravimus, apmąstyti naują informaciją ir ją pritaikyti praktiškai. Taip kuriamas autentiškas skaitančiojo ir skaitomo teksto santykis, skaitymas tampa prasmingas ir naudingas.</p> <p>Mokiniai raginami kelti originalias idėjas, pateikti savitą požiūrį, pažvelgti į situaciją įvairiais aspektais, kelti originalius klausimus, mokytiis priimti ir vertinti kitokią nuomonę bei požiūrius.</p>
<h3>3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką</h3>			
<p>Noriai dalyvauti aptariant įvairius tekstus, pasitikėti savimi, reikšti savo nuomonę neįžeidžiant kitų.</p>	<p>Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą remdamasis asmenine patirtimi, kontekstu ir kalbine nuovoka, ją pagrindžia, atskleidamas, ką laiko vertingiausiu dalyku.</p>	<p>Žino, kad išvadas, daromas skaitant, reikia pagrįsti.</p>	<p>Mokiniai skatinami įvairiais būdais išsakyti savo įspūdžius, nuomonę apie skaitomus tekstus. Jie gali rašyti skaitytojo dienoraščius, laiškus knygų autoriams, veikėjams, skaityti patikusius fragmentus klasės draugams, pristatyti patikusias knygas ar tekstus vieni kitiems ir pan.</p> <p>Mokiniai aptaria, kas jiems patinka ar nepatinka skaitomuose tekstuose, mokytojas klausdamas skatina teiginius pagrįsti teksto medžiaga, mokiniai lygina perskaitytą tekstą su anksčiau skaitytais panašaus pobūdžio tekstais ir paaiškina, kuris tekstas labiau atitinka jų kaip skaitytojų lūkesčius ir kodėl.</p>
	<p>Kritiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.</p>	<p>Paaiškina, iš ko galima spręsti apie informacijos patikimumą, pagrįstumą. Supranta, kad ne visų tekstų informacija vienodai patikima.</p>	

	Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą.	Naudojasi nurodytu (nurodytais) informacijos žymėjimo būdu (būdais).	Mokiniai gali rašyti laiškus autoriui, veikėjui ar veikėjams, knygos dailininkui ar kt. Galima pasiūlyti mokiniams rašyti kito vardu: autoriaus, veikėjo ar pan. Tokie laišukai – puiki priemonė lavinti vaizduotę, fantaziją, patogus būdas „pasislėpti“ už knygos herojaus reiškiant savo jausmus ir mintis. Labai svarbu, kad mokiniai galėtų reikšti mintis laisvai, spontaniškai, gramatinių klaidų šiame etape nereikėtų taisyti.
3.8. Taikyti skaitymo strategijas			
Siekti pažinti save kaip besimokantį ir tobulinti savo skaitymo gebėjimus.	Siekdamas suprasti teksto visumą tikslingai sieja žodinę ir nežodinę (ilustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt.) informaciją.	Supranta, kad nežodinė informacija padeda atskleisti teksto prasmę.	Praktiškai veikdami mokiniai supranta skaitymo proceso (veiksmai prieš skaitymą, veiksmai skaitant, veiksmai perskaičius) etapų paskirtį ir įpranta šį supratimą taikyti skaitydami savarankiškai. Prieš skaitant tekstą įvairiais būdais aktyvinamos mokinių turimos žinios ir patirtis: prašoma prisiminti, ką jie žino, mano žiną ta tema, peržvelgti į akis krintančią informaciją (ilustracijas, diagramas, pavadinimą, paantraštes ir pan.), numatyti temą, autoriaus tikslą iš teksto pavadinimo. Skaitant mokiniams pasiūloma, kokiomis strategijomis naudotis, kad galėtų stebėti savo suvokimą: mokiniai pildo lenteles (pvz., <i>žinojau, nauja ir svarbu, neaišku</i>), kurių skilčių pavadinimus mokytojas keičia atsižvelgdamas į skaitymo ir teksto tikslus; braižo „minčių žemėlapius“; pažymi nurodytą informaciją; skaitydami pasakojamojo tipo tekstus numato, kas bus toliau lygindami savo versijas su kūrinyje pateiktomis. Perskaičius tekstą mokytojo vadovaujami ar kartu su grupės draugais mokiniai aptaria savo užrašus, aiškinasi neaiškias teksto vietas dar kartą skaitydami; sieja tai, kas perskaityta, su pirminėmis įžvalgomis; mokytojas pademonstruoja mokiniams, kaip išsiaiškinti neaiškias žodžius remiantis kontekstu, taikant žodžių darybos žinias. Mokytojas kalbasi su mokiniu individualiai, su grupe mokinių ar visa klase, skatindamas mokinius apmąstyti, kokias strategijas jie taiko sprendami vieną ar kitą teksto suvokimo problemą (pvz.: <i>Ar iš anksto pateikti klausimai tau padėjo rasti informaciją? Ką darai, kai supranti, kad teksto vieta neaiški?</i>). Mokiniai mokosi kompensavimo strategijų, kad nesutrikėtų, tekste susidūrę su tokiais kalbos dalykais, kurių nesimokė. Mokantis kompensavimo strategijų tinka įvairūs mimikos žaidimai, kryžiažodžiai, improvizavimas ir pan.
	Savarankiškai sieja tekstą su jau žinoma informacija.	Žino, kad geriau suprasti tekstą gali padėti kita informacija.	
	Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas atsakymą žinyuose, žodynuose.	Išvardija būdus, kurie padeda pasitikrinti savo supratimą.	
	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiama galimybėmis skaityti.	Paaiškina bibliotekos, kurioje lankosi, taisykles, knygų pasirinkimo būdus.	

4. RAŠYMAS

4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes

Vertinti rašymą kaip sau ir visuomenei svarbią veiklą.	Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas žmogui ir visuomenei. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, siekdamas saviraiškos.	Paaiškina, kad mokėjimas rašyti vertingas tuo, jog padeda žmogui ir visuomenei bendrauti, dalytis mintimis, reikšti jausmus, tobulėti.	Aiškinamasi, kad rašymas ne tik skatina mąstyti, plėtoja vaizduotę, kūrybingumą, žadina emocijas, jausmus, bet ir formuoja, turtina asmenybę, stiprina asmens savivertę, padeda kurtis asmeninei ir tautinei savasčiai. Mokiniai nagrinėja, lygina Lietuvos ir užsienio autorių kūrybą, aiškinasi, kaip autoriai savo kūrinuose perteikia nuotaikas, jausmus, mintis; pasirenka (pasibraukia, pasižymi) pavyzdžių, kuriuos vėliau panaudoja savo rašiniuose. Nagrinėja klasės draugų kūrybinius darbus, stengdamiesi įžvelgti, kas jiems labiausiai patiko ir kodėl. Aiškinasi, kuriuo būdu pateiktą informaciją suprasti lengviausia / sunkiausia, kodėl.
--	--	--	---

4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją

Vertinti rašymą kaip veiklą, teikiančią galimybę kūrybiškai reikštis kuriant prasmingą, įdomų rašytinį tekstą.	Sukuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį.	Nusako, kas būdinga tekstui (sakinių / minčių rišlumas, nuoseklumas, susiejimas).	Prieš rašydami rašto darbus mokiniai nagrinėja įvairių rūšių tekstų (pasakojimo, skelbimo, kvietimo, laiško ir kt.) pavyzdžius. Aiškinasi, kada ir kodėl svarbu taikyti išmonę, fantazuoti, siekti rašytinės kalbos vaizdumo, paisyti žanro ypatybių, panaudoti eiliuoto teksto elementus, dialoginę kalbą, o kada reikia rašyti lakoniškai, tik esminius dalykus.
	Savarankiškai kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. Į pasakojimą įterpia aprašymą.	Nusako, kas yra pasakojimas, bendrais bruožais nusako, kaip jis rašomas. Paaiškina, kad kurti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius gali padėti daiktai, garsai, vaizdai ir kt.	Mokantis kurti rašytinį tekstą, patartina skirti dėmesio turiniui, temos atskleidimui, minčių aiškumui ir nuoseklumui, taip pat akcentuoti rašinio originalumą, vaizdumą, naujumą, netikėtumą ir t. t. (pvz., kartą per savaitę vaikai rašo kūrybinį darbą, kuriame, pagal išankstinį susitarimą su mokiniais, vertinamas turinys, temos atskleidimas, minčių originalumas ir raiška, o rašybos klaidos toleruojamos (tačiau mokytojas, skaitydamas rašinį, jas ištaiso!). Aptariama, kad kūrybiniame darbe svarbiausia autentiška paties pasakotojo raiška, pasakojimo originalumas, naujumas, netikėtumas.

	Siekdamas perduoti žinią kuria informacinį tekstą, tiksliai ir aiškiai perteikia esminę informaciją ir detales.	Nusako, kodėl informaciniame tekste (žinutėje, kvietime, skelbime), laiške svarbu kuo tiksliau perteikti informaciją. Bendrais bruožais nusako, kuo skiriasi tekstai, rašomi pažįstamam ir nepažįstamam adresatui.	Mokiniai aiškinasi, ką būtų svarbu paminėti rašant laišką draugui, seneliams, vaikų žurnalui ar į televiziją. Apie ką tinka rašyti, ką dera parašyti apie save, ko mandagu paklausti? Mokiniai rašydami atsižvelgia į tikslą, situaciją ir adresatą (bendraamžis ar suaugęs, giminitis ar svetimas žmogus ir pan.). Nagrinėja įvairius pavyzdžius, kai autorius bando papasakoti, informuoti, aprašyti, paaiškinti, išvardija šių tekstų skirtumus.
	Įdomiai, vaizdžiai, išplėtotai aprašo objektus, įvykius, reiškinius.	Paaiškina, kad kurti aprašymą gali padėti daiktai, garsai, kvapai, paveikslėliai, nuotraukos ir kt.	Jeigu reikia raštu perduoti tikslią informaciją, mokiniai rašo informacinį raštelį, kvietimą, skelbimą, SMS žinutę telefonu. Atkreipiamas dėmesys į perteikiamos informacijos tikslumą, lakoniškumą, mokomasi nedaugiažodžiauti, taip pat aptariamos tokiems atvejams tinkamos kalbinės raiškos priemonės.
	Rašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą.	Nurodo, kad siekiant ką nors paaiškinti svarbu kuo tiksliau pasakyti ar parašyti, kaip ir ką daryti.	Mokydamiesi rašyti nesudėtingus nurodymus, vaikai gali pasinaudoti įvairiais nurodymų pavyzdžiais, paaiškinimais ar instrukcijomis (pvz., žaidimo). Su mokytoju aptariama, kodėl laikomasi nurodymų ir kas galėtų nutikti, jeigu jais nebūtų vadovaujama. Vaikai galėtų kurti savo instrukcijas, receptus. Taip pat galima nagrinėti žaidimų instrukcijas ir taisykles.
	Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas.	Paaiškina, kad rašydamas ne tik perduoda žinią, dalijasi jausmais, bet ir teikia džiaugsmą, malonumą skaitytojui.	Mokiniai mokosi rašyti šmaikščiai, emociškai, nuotaikingai – taip, kad skaitantysis būtų pradžiugintas, nustebintas, sujaudintas, prajuokintas. Kuriami humoristiniai rašinėliai, parodijos, anekdotai ir t. t. Mokosi tai daryti korektiškai, nesišaipydami, nesityčiodami iš kitų. Drauge ugdoma vaikų tolerancija žmonių skirtingumui, „kitoniškumo“ pripažinimas.
4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus			
Gerbti skaitantį stengiantis rašyti taip, kad jam būtų aišku ir suprantama.	Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga).	Paaiškina, kodėl svarbu paisyti teksto visumos ir jo struktūros reikalavimų. Nusako kiekvienos pasakojimo struktūrinės dalies paskirtį.	Mokiniai nagrinėja įvairių autorių kūrinius (tekstus) ir (ar) pačių mokinių sukurtus rašinius, kuriuose yra visos struktūrinės teksto dalys. Taip pat nagrinėjami pavyzdžiai, kai kurios nors struktūrinės dalies nėra arba yra tik jos užuomazgos.
	Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros.	Nurodo informacinio teksto struktūrinę dalį. Paaiškina, kodėl svarbu laikytis tokios teksto struktūros.	Siekdami atskleisti teksto turinį mokiniai savo rašomiems tekstams kuria pavadinimus, kurie atskleidžia teksto temą, paantraštes, kurios atskleidžia pagrindinę teksto mintį. Taip pat kuria pavadinimus, išreikštus vaizdingu žodžiu ar posakiu, ar patarle. Aiškinasi, kokius pavadinimus pasirenko ir kodėl, kas padeda sukurti skirtingus pavadinimus.

	Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).	Nusako kiekvienos aprašymo struktūrinės dalies paskirtį.	Nagrinėja informacinio teksto struktūrinę dalį, specifinius informaciniam tekstui keliamus reikalavimus. Mokiniai mokosi rašyti informacinį rašinį pagal iš anksto aptartą struktūrą.
	Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Rašo tekstą tiksliai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.	Nusako, kad tekstas yra viena su kita susijusių minčių visuma. Nurodo, kad tekstą sudaro sakiniai, pastraipos. Nurodo sakinių rūšis pagal sakymo būdą, paaiškina, kada jie vartojami.	Mokiniai toliau mokosi rašyti aprašymus nusakydami bendrą įspūdį apie objektą: koks jis, detalės: kaip atrodo ir apibendrinami. Vaikai mokosi išskirti esminius aprašomo objekto bruožus (pvz., aprašydami įvairių veislių šunis, tos pačios rūšies gyvūnus), kad suprastų, kuo pasižymi aprašomas objektas, kuo jis skiriasi nuo kitų. Mokiniai atlieka įvairias pratybas, padedančias suprasti, kuo skiriasi vienisiniai sakiniai nuo sudėtinių (neįtraukiant sąvokų): nagrinėja mokytojo pateiktus pavyzdžius; tekstuose skirtingomis spalvomis pabraukia minėtų sakinių rūšis; patys rašo tekstus vienisiniais ir sudėtiniais sakiniais.
4.4. Tinkamai pasirinkti raišką			
Vertinti kalbinės raiškos svarbą kaip tautinį paveldą, už kurio saugojimą atsakingas kiekvienas žmogus. Laikyti kalbos etiketo.	Rašydamas tekstą tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą.	Nurodo, kad perteikti teksto tikslą, jausmus, išgyvenimus, nuomonę, nuotaiką padės tinkamai pasirinkta kalbinė raiška.	Su mokiniais aptariama, kad saugodami, puoselėdami lietuvių kalbą išliksime kaip tauta, ir tai priklauso nuo kiekvieno iš mūsų.
	Rašydamas vartoja sinonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius.	Pasako vaizdingų žodžių, posakių, sinonimų, palyginimų pavyzdžių.	Išsiaiškinama, kad lietuvių kalba turtinga vaizdingų žodžių ir posakių. Mokiniai, skaitydami literatūros kūrinius, mokosi pastebėti įdomesnius kalbinės raiškos pavyzdžius, aiškina jų reikšmes, argumentuoja, kodėl jiems tas žodis ar posakis patiko, pasirodė įdomus, kokiame sakinyje / tekste galėtų jį taikyti.
	Rašo tekstą siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas tinkamus siejamuosius žodžius.	Nusako, kad nuoseklus tekstas padeda skaitančiajam geriau jį suprasti. Paaiškina, kodėl rašytinėje kalboje reikia vengti pasikartojimų.	Vaikai atlieka praktines užduotis, kai mokytojo pateiktą tekstą paplečia vaizdingais žodžiais ir posakiais, taip pat ir savo sukurtais. Susipažįsta su mokinių kalboje dažniau vartojamų žodžių sinonimais, antonimais, perkeltinės reikšmės žodžiais ir kt. Plėsdami žodyną mokiniai gali žaisti įvairius žodyną turtinančius žaidimus. Rašydami tekstą mokiniai mokosi sieti sakinius, bando pasikartojančius žodžius keisti kitais, panašios reikšmės žodžiais.
Laikosi kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją.	Nurodo, kaip rašant atsižvelgiama į skirtingus adresatus (bendraamžį, vyresnį, pažįstamą, nepažįstamą).	Mokiniais pateikiamos situacijos, įvestys, į kurias atsižvelgdami rašydami jie turi pasirinkti adresatą ir atitinkamą žodyną.	Mokiniai aiškinasi naudojimosi internetu (pvz., savo nuomonės rašymas forumuose) etiketo aspektus.

4.5. Laikytis kalbos normų			
Laikytis kalbos normų, saugoti lietuvių kalbą.	Rašo tekstą laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	Žino, kaip rašyti žodžius ar sakinius (iš išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų).	Gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos mokiniai mokosi atlikdami įvairias užduotis: rašydami įvairių rūšių diktantus, atpasakojimus, kūrybinius darbus; skaitydami tekstus atkreipia dėmesį į tuos rašybos ir skyrybos atvejus, kurių mokomasi.
	Laikydamasis kalbos normų rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	Nusako, kad rašyti įskaitomai reikia tam, jog kiti suprastų, kas parašyta. Nurodo, kad rašant reikia laikytis kalbos normų.	Mokiniai nagrinėja ir skaito įvairius ranka parašytus tekstus (mokytojo, kito suaugusiojo, pvz., tėčio, mamos, močiutės; klasės draugų). Kartu su mokytoju aptaria savo rašyseną. Taip pat nagrinėja kompiuterio šriftus, aiškinasi, kam jų reikia, diskutuoja, kuriam tekstui kuris šriftas labiausiai tinka. Rašo įvairius tekstus skirtingais šriftais, parenka tekstams įvairias juos papildančias detales (rėmelius, pabraukimus, paryškinius, lenteles, paveikslėlius ir pan.). Rašydami tekstą mobiliųjų įrenginių ir informacinių technologinių priemonių klaviatūra laikosi kalbos normų, aiškinasi, kad rašyti taisyklingai reikia tam, jog išsaugotume savo kalbos tradicijas ir kiti suprastų, ką norime pasakyti.
4.6. Taikyti rašymo strategijas			
Siekti pažinti savo rašymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Rašo tekstą pagal susidarytą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę, raktinius žodžius ir pan.	Nurodo, kad sukurti nuoseklų ir rišlų tekstą padės planas, veiksmažodžių grandinė, raktiniai žodžiai ir pan.	Mokiniai mokosi sudaryti paprasčiausią rašinio planą: išsikelti klausimus pasirinktai temai ir į juos atsakyti rašant tekstą; rašyti / kurti nuoseklų tekstą pagal paveikslėlius; naudotis raktiniais žodžiais, veiksmažodžių grandine ir pan.
	Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.	Nusako, kaip tobulinti rašto darbą.	Rašydami rašinį vaikai nevaržo savo kūrybiškumo, gali drąsiai keisti, taisyti, koreguoti. Darbą gali aptarti su mokytoju ir, jeigu reikia, dar pakoreguoti, patobulinti. Skaito, analizuoja ir vertina mokinių parašytus rašinius ir įvairių kitų autorių sukurtus rašytinius tekstus. Aptaria, kaip pavyko siekti užsibrėžtų tikslų, ar atsižvelgta į adresatą, ar nenukrypta nuo temos, ar tinkama rašytinio darbo struktūra, ar pakankama apimtis, ar visos struktūrinės dalys tinkamai išplėtotos, ar pasirinktos tinkamos kalbinės raiškos priemonės, kaip sekėsi išvengti gramatikos ir kalbos kultūros klaidų, kaip reikėtų patobulinti darbą. Mokiniai toliau mokosi rašyti tekstą iš anksto apgalvodami kūrybinio darbo etapus: temos, idėjos pasirinkimą, medžiagos rinkimą, planavimą, rašymą pagal pasirengtą planą, perskaitymą / peržiūrėjimą, redagavimą, skelbimą. Mokosi atsižvelgti į mokytojo / tėvų / klasės draugų pastebėjimus, komentarus.

17¹.10. Turinio apimtis. 3–4 klasės.

Šiame papunktyje nusakomas visų kalbinės veiklos sričių – klausymo (garsinio teksto suvokimo), kalbėjimo (sakinio teksto kūrimo, minties reiškinio žodžiu), skaitymo (skaitymo technikos, teksto suvokimo), rašymo (rašymo technikos, teksto kūrimo) – turinys ir jo apimtis. Atskira dalimi pateikiamas kalbos sandaros pažinimo pagrindų turinys, svarbus formuojant elementarų kalbinį raštingumą. Ugdymo procese kalbos sandaros pažinimo pagrindai integruojami į visas kalbinės veiklos sritis.

17¹.10.1. Klausymas (sakinio teksto suvokimas):

17¹.10.1.1. Klausymosi tikslai.

Mokiniai mokosi klausytis ir taikyti klausymo strategijas atsižvelgdami į situaciją, tikslą (informacijai gauti, bendrauti, savo malonumui ar kt.), adresantą (ar kalba bendraamžiai, suaugusieji, pažįstami, nepažįstami ir t. t.), klausymosi kokybę (atidžiai, sąmoningai, be išankstinio nusistatymo).

17¹.10.1.2. Klausymosi veiklos pobūdis.

Mokiniai mokosi klausytis, dalyvaudami pokalbiuose (dviese, mažesnėje ar didesnėje grupėje), diskusijose, mokosi išgirsti ir suprasti kalbančiojo intenciją, ketinimus. Mokiniai praktikuojasi pokalbio metu atidžiai klausytis ir nepertraukti kalbančiųjų, leisti jiems išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus. Mokomasi, išklausius sakinį tekstą, paaiškinti klausomo teksto, jo dalių sąsajas, vyksmo nuoseklumą, priežastingumą. Sakinio teksto informaciją mokomasi sieti su nežodine informacija. Atlikdami specialias klausymosi užduotis, praktikuojasi koncentruoti dėmesį, būti atidesni.

17¹.10.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai.

Mokiniai klausosi įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės literatūros tekstų, pokalbių, girdimų tiesiogiai arba įrašytų naudojant įvairias infor-

macijos ir komunikacijos priemones. Klausomų tekstų turinys aktualus, susijęs su mokiniams pažįstamu ir nepažįstamu kontekstu. Klausymui parinktus tekstus aiškia ir taisyklinga lietuvių kalba (arba tarmiškai), lėtai arba vidutiniu tempu kalba (ar skaito) įvairūs klausytojai – vaikai, suaugusieji, aktoriai, žinomi žmonės ir kt. Mokomasi, klausantis oficialių ir neoficialių pokalbių, atpažinti mandagumo posakius, frazes, juos įsidėmėti, atitinkamai reaguoti.

17¹.10.2. Kalbėjimas:

17¹.10.2.1. Kalbėjimo tikslai.

Kalbama atsižvelgiant į tikslą: sudominti (mokomasi pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti (tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą), apibūdinti (pateikti objekto visumą ir detales), paaiškinti (kaip kas nors veikia, kaip kas nors yra padaryta), išreikšti savo nuomonę. Mokomasi kalbėti įvairiems adresatams: bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems.

17¹.10.2.2. Kalbėjimo veiklos pobūdis.

Mokiniai ugdomi monologinio ir dialoginio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti neoficialiuose pokalbiuose, diskusijose, trumpai ar išsamiai atsakyti į klausimus, formuluoti klausimus, diskutuoti (iš anksto pasirengus), diskutuoti užimti įvairias pozicijas: teigiančiųjų, neigiančiųjų, teisėjų, stebėtojų ir pan. Kalbėjimo (dialoginio ir monologinio) temos turėtų atitikti amžiaus grupę, būti aktualios mokiniams, susijusios su pažįstamu ir nepažįstamu kontekstu. Kuriamos mokiniams įprastos ir naujos, neįprastos kalbėjimo situacijos. Pagal galimybes kalbama ne tik realiai, bet ir virtualiai. Aptariant įvairias komunikavimo situacijas išsiaiškinama, kada reikia kalbėti itin aiškiai, konkrečiai. Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, žaidžiant, kuriant išgalvotas istorijas, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti (perkurti,

pakeisti pasakojimo pradžią, pabaigą ir t. t.), įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemones.

17¹.10.2.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai.

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Susipažįstama su visais tekstų tipais – pasakojimu, aprašymu, aiškinimu, argumentavimu. Susipažįstama su esmine pasakojimo savybe – dinamiškumu, mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami sakiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (arti – toli, viršus – apačia, kairė – dešinė). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymo elementus. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, ją pagrįsti. Mokiniai mokosi suprasti, kad sakinius į visumą sieja teksto tema, veikėjas, pagrindinė mintis. Mokiniai mokosi sieti sakinius vartodami jungtukus, laiko, vietos ir būdorieveiksmius, įvardžius.

17¹.10.3. Skaitymas:

17¹.10.3.1. Skaitymo tikslai.

Skaitant ir aptariant grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, koku tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą.

17¹.10.3.2. Skaitymo technika.

Toliau tobulinami skaitymo gebėjimai: mokomasi pasirinkti skaitymo būdą ir tempą, daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

17¹.10.3.3. Tekstų atranka.

Skaitomi vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) vaikų literatūros kūriniai ar jų iš-

traukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožinių tekstų apie 70 proc. turinio apimties (tautosakos – apie 10 proc., lietuvių klasikų kūrinių vaikams – apie 10 proc., lietuvių šiuolaikinių autorių kūrinių vaikams – apie 20 proc., pasaulio vaikų literatūros klasikų kūrinių – apie 20 proc., pasaulio šiuolaikinės literatūros kūrinių vaikams – apie 10 proc.; negrožinių tekstų apie 30 proc.: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai.

Programoje pateikiama privaloma literatūra. Ji suprantama kaip tekstai (ar jų ištraukos), kurie skaitomi ir aptariami pamokose. Jie sudaro tik dalį mokymosi medžiagos. Renkantis kitus tekstus remiamasi šiam mokinių amžiui rekomenduojamų skaityti kūrinių sąrašais.

Privaloma literatūra:

Pasirinktos stebuklų pasakos (pvz., iš knygos „Gulbė karaliaus pati“).

Pasirinktos sakmės (pvz., iš knygos „Sužeistas vėjas“).

A. Vaičiulaitis. Pasirinkta pasaka.

J. Degutytė. „Nepalik manęs“. Pasirinkti eilėraščiai.

V. Žilinskaitė. „Kelionė į Tandadriką“ ar kitas pasirinktas kūrinys.

K. Saja. „Ei, slėpkitės!“

B. Vilimaitė. Pasirinktas apsakymas.

M. Vainilaitis. „Bruknelė“.

L. Gutauskas. Pasirinktos pasakos, pasirinkti eilėraščiai.

S. Geda. Pasirinkti eilėraščiai.

M. Martinaitis. „Pelenų antelė“.

H. K. Andersenai. „Bjaurusis ančiukas“.

A. Lindgren. „Emilis iš Lionebergos“, „Pepė Ilgakojinė“.

Ch. Nöstlinger. „Nykštukas galvoje“ arba „Ateina šuo!“

Skaitant tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip išmonę, įžvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Susipažįstama su tradiciniais lietuvių liaudies pasakų personažais, mokomasi skirti liaudies ir literatūrinę pasaką.

Skaitant tautosakos tekstus stengiamasi priartėti prie natūralių jų gyvavimo būdų: sekamos pasakos, pasakojami padavimai, sakmės, menamos mįslės, žaidžiami žaidimai, dainuojamos vaikų dainos. Atkreipiamas dėmesys į poeziją kaip savitą kalbėjimo būdą, aptariama eilėraščių nuotaikos, ritmiškumas, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokiniai patys bando eiliuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi įžvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kū-

rinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi vartoti naujas sąvokas (tekstas, drama, sakmė, autorius, poetas, tema, pagrindinė mintis, vaizdingi žodžiai, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Tikslingai skaitomi negrožiniai tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės (bent po vieną pavyzdį).

17¹.10.3.4. Skaitytojo ugdymas.

Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Ugdomas knygos kaip literatūros pateikimo formos supratimas. Aptariama knygos sandara, mokomasi rasti pagrindinius bibliografinius duomenis.

17¹.10.4. Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas):**17¹.10.4.1. Rašymo tikslai.**

Aptariama rašymo svarba visuomenei, nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

17¹.10.4.2. Rašymo technika.

Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra.

17¹.10.4.3. Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai.

Mokomasi kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šau-

kiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, išskirti kreipinį. Mokomasi vartoti sudėtinius sakinius, parašyti kablelį prieš jungtukus *kad*, *o*, *bet*, *tačiau*.

17¹.10.4.4. Rašyba.

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;
- žodžius su priešdėliais *iš-*, *j-*, *už-*, *at-*, *ant-*, *ap-*, *są-*, *san-*, *sam-*;
- žodžius su priesagomis *-el-*, *-(i)uk-*, *-ykl-*, *-ikl-*, *-yn-*, *-in-*, *-yt-*, *-inink-*, *-(i)av-*, *-dav-*, *-ing-*, *-uot-*, *-ot-*;
- sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (*rugsėjis*) ir su jungiamąja balse (*i)a* (*rugiagėlė*);
- žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu; paprasčiausius priebalsių asimiliacijos atvejus (*dirbti – dirba*, *nešdavo – nešė*, *verkdavo – verkė*, *išbėgo*, *užsuko*, *apdengė*, *atgal* ir kt.);
- žmonių vardus, pavardes, miestų, kaimų, gatvių, upių, ežerų ir kt. pavadinimus;
- įsidėmėtinus rašybos žodžius⁵: *mane*, *tave*, *save*, *manęs*, *tavęs*, *savęs*, *mūsų*, *jūsų*, *šiandien*, *vėliava*, *įvairus*, *kažkas*, *galbūt*, *turbūt*, *dviese*, *trise*, *keturiese*, *žemyn*, *aukštyn*, *rytoj*, *keletas*, *stebuklas*, *mąstyti*, *mįslingas*, *kąsnis*, *tęsinys*, *aukštyn*, *drąsa*, *grįžo* ir jų darinius, taip pat 2 klasėje išmokus atvejus;
- daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius; esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimąjo laiko veiksmažo-

džius (visų asmenų);

būdorieveiksmius;

sakinio gale parašyti reikiamus skyrybos ženklus, išskirti kreipinį, atskirti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis. Rašyti kablelį prieš jungtukus *o*, *bet*, *tačiau*, *kad*; paprasčiausius dialogo skyrybos atvejus.

17¹.10.4.5. Teksto kūrimas.

Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu. Kuriamo teksto turinys turi atitikti temą, užduotį. Mokomasi rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., *ėjo* *ėjo* ir *priėjo*; *lipo lipo* ir *įlipo į dangų*; *graži graži* kaip *saulės dukra*) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi taisyti, tobulinti parašytą tekstą: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašyti žodžių, papildyti parašytą tekstą. Taikomi 3–4 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo kūrimas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal paveikslėlių seriją; 2) pagal pateiktą pradžią ir pabaigą; 3) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 4) pagal pasakojimo gaires; 5) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 6) pagal savarankiškai sudarytą planą. Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (užuomazga – veiksmo vyksmas – kulminacija – atomazga); teksto kalbinę raišką; išmuktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą rašomas nuoseklus, rišlus tekstas (autorius teksto iki 100 žodžių). Mokomasi naudotis klausimais, planu, veikslių grandine.

⁵ Mokiniai, besimokantys tautinių mažumų mokyklose, turi išmokti ir kai kuriuos kitus dažnai vartojamus žodžius ar žodžių formas, kurių rašybą varta tiksliai įsidėmėti, pavyzdžiui, *mėnuo*, *šuo*, *šunys*, *diena*, *pienas*, *vežti*, *piešti* ir kt.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas.

Mokomasi parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais mokomasi detalčiai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas). Mokomasi aprašymą ar jo detales įterpti į pasakojimą.

Paaikškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaikškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti.

17¹.10.5. Kalbos sandaros pažinimas⁶:**17¹.10.5.1. Garsas.**

Lietuvių kalbos garsų rūšys: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų ar skaitomų tekstų, dai-

⁶ Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 3–4 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnius individualius rezultatus. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausia (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi, todėl mokantis lietuvių kalbos jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą pagalbą, taikyti negimtujų kalbų mokymui būdingus metodus.

nuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir praplečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais ir sąvoka *mišrusis dvigarsis*. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.

17¹.10.5.2. Žodis.

Reikšminės žodžio dalys. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis,rieveiksmis; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai ir vietovardžiai. Supažindinama su sąvokomis: gimiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis. Mokomasi skirstyti žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius ir juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

17¹.10.5.3. Sakinys.

Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams, t. y. rasti ryšius tarp sakinio žodžių; pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų *tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis* mokiniai nevartoja, tik paaikšina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Mokosi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams; vartoti neišplėstinius ir išplėstinius sakinius.

17¹.10.5.4. Tekstas.

Pasakojamojo teksto sandara, planas; gyvūnų, daiktų aprašymas; samprotavimo elementai mokinių kalboje. Mokomasi sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, sukurti pasakojimą, kuriame būtų užuomazga – veiksmo vyksmas – kulminacija – atomazga. Susipažinama su gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimu tekste. Aptariami skaitomi literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinama, praktiškai pradedamas vartoti samprotavimas kaip teksto tipas.

17¹.10.5.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)⁷:

Veiksmas, jo pradžia, tęsa. Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas asmenuojamomis veiksmažodžio formomis. Būsenos raiška vardažodžių vardininku. Skatinimas, reiškiamas liepiamąja nuosaka.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir elementariais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku, kilmininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais, įvardžiais, skaitvardžiais.

Priklausomybė, reiškiamas kilmininko linksniu ir įvardžiais.

Kiekybės, reiškiamas kiekiniais pagrindiniais ir dauginiais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamas vardažodžių vietininku,rieveiksmiais, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku ir įnagininku, prielinksninėmis konstrukcijomis, elementariais šalutiniais sakiniais.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Priežastis, reiškiamasrieveiksmiais, nesudėtingomis prielinksninėmis konstrukcijomis ir šalutiniais sakiniais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Lyginimas, reiškiamas būdvardžių,rieveiksmių laipsniais ir lyginamosiomis konstrukcijomis.

Klausimas, klausiamieji žodeliai, klausiamoji intonacija.

Kreipinys. Kreipinio raiška šauksmininku.

Abstrakčiųjų sąvokų raiškos pradinėje ugdymo pakopoje turi būti mokomasi tik praktiškai vartojant reikiamas žodžių formas ir gramatikos konstrukcijas, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių autoriams.

17¹.11. Pasiekimų vertinimo požymiai. 3–4 klasės.

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių dalyko žinių ir supratimo, dalyko veiklos sričių gebėjimų ir vertybinių nuostatų ugdymosi kokybiniai aprašai. Jais vadovaujamosi priimant sprendimus apie mokinių pasiekimus ir daromą pažangą. Remdamasis nurodytais mokinių pasiekimų lygių požymiais mokytojas gali vertinti esamus (tarpinius) mokinių pasiekimus, daryti išvadas pateikdamas apibendrinamuosius vertinimo aprašus pusmečio, metų ar kito laikotarpio pabaigoje. Pasiekimų lygių požymiai taikytini ir kasdieniam diagnostiniam vertinimui (nustatyti esamą padėtį), kad būtų galima spręsti, kiek mokinyš jau yra pasiekęs ir ko jis dar turėtų siekti ateityje.

⁷ Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Lygiai		Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys				
Žinios ir supratimas		Žinios paviršutiniškos ir fragmentiškos: mokinys atgamina įsimintą informaciją, atpažįsta kai kurias sąvokas, visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, tačiau dar negėba tikslingai vartoti sąvokų, sistemingai laikytis susitarimų ir taisyklių.	Žinios suprastos ir taikomos: mokinys supranta ir daugeliu atvejų tinkamai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, daugeliu atvejų jų laikosi.	Žinios išsamios ir sistemingos: mokinys supranta ir tiksliai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, sistemingai jų laikosi.
Gėbėjimai	KLAUSYMAS	Padedamas išgirsta ir nusako garsinę informaciją; nurodo, apie ką kalbama grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose; klausosi pašnekovo ne visada atidžiai, padedamas nusako kalbėtojo intencijas; išklauso kalbantįjį, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų; susieja klausomo teksto dalis, įvardija įvykius. Padedamas įvertina išgirstą informaciją, ją komentuoja. Padedamas nurodo, ko neišgirdo ir nesuprato.	Klausosi, išgirsta ir supranta garsinę informaciją. Klausydamasis supranta grožinių ir negrožinių tekstų turinį. Atidžiai klausosi pašnekovo, palaiko pokalbį, supranta kalbėtojo intencijas. Atidžiai ir efektyviai klausosi, gerbia kito nuomonę, laikosi klausyimosi kultūros. Susieja klausomo teksto dalis, vyksmo nuoseklumą, priežastingumą. Kitiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, faktų, įvykių galimumą / negalimumą ir pan. Nurodo, ko klausydamasis nesuprato.	Išgirsta ir nesunkiai supranta garsinę informaciją. Klausydamasis supranta grožinių ir negrožinių tekstų esmę, pagrindinę mintį. Dėmesingai klausosi, palaiko ir plėtoja pokalbį, įžvelgia gilesnes kalbančiojo intencijas; efektyviai klausosi, pripažįsta ir toleruoja skirtingas nuomones; įžvelgia klausomo teksto pagrįstumą. Kitiškai vertina išgirstą informaciją, vertina jos patikimumą. Moka paaiškinti, kodėl klausydamasis ko nors nesuprato.
	KALBĖJIMAS	Kalba stengdamasis atsižvelgti į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikytis mandagaus bendravimo susitarimų, bet ne visuomet pasirenka tinkamas kalbos priemones. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako. Perduoda informaciją, mokytojo padedamas ją patikslina, paaiškina. Nuosekliai pasakoja. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, mokosi mokytojo vadovaujamas.	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę. Tiksliai perduoda informaciją taikydamas mokytojo pasiūlytus būdus ir priemones. Nuosekliai, vaizdžiai pasakoja siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales. Paaiškina laikydamasis nurodyto principo. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, klausiamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne, kodėl, mokytojo padedamas padaro išvadas, kaip galėtų tobulinti savo gėbėjimus.	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, pasirenka tinkamą žodinę ir nežodinę raišką, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, ją pagrindžia. Tiksliai perduoda informaciją, tinkamai pasirinkdamas būdus ir priemones. Įtaigiai pasakoja, siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales, palygindamas su kitais. Paaiškina taikydamas pasirinktą principą iš nurodytų. Taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko tinkamas strategijas, apmąsto savo kalbėjimo veiklą, mokytojo padedamas planuoja, kaip tobulins savo kalbėjimo gėbėjimus.

	SKAITYMAS	Sąmoningai skaito, supranta, ką perskaitė. Skaitydamas tekstus randa nurodytą informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, įvykius, įvardija veikėjus, juos trumpai apibūdina. Daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: nusako teksto temą, aptaria aiškiai atpažįstamas įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo tekste įvardytas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą remdamasis asmenine patirtimi.	Skaito sąmoningai, sklandžiai. Skaitydamas tekstus, randa svarbiausią informaciją ir detales, interpretuoja ir daro platesnio apibendrinimo reikalingas išvadas: nusako teksto temą, nusako negrožinio teksto tikslą, suformuluoja aiškiai išsakytą pagrindinę mintį, apibūdina grožinio teksto nuotaiką, veikėjus ir jų poelgių motyvus, nurodo vertybes. Atpažįsta turinio apimtimi nurodytas kalbinės raiškos priemones ir siekia paaiškinti jų funkcijas. Pasako savo nuomonę apie tekstus, remiasi patirtimi, mėgina lyginti juos su kitais tekštais.	Skaito sklandžiai, sąmoningai, įvairiais būdais (garsiai, tyliai, peržvelgdamas). Skaitydamas tekstus, randa ir sieja svarbiausią informaciją ir detales, interpretuoja įvykius ir veikėjų veiksmus, nurodydamas priežastis, motyvus, jausmus. Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas: nurodo negrožinio teksto tikslą, formuluoja pagrindinę teksto mintį, temą, aptaria vertybes. Atpažįsta turinio apimtimi nurodytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų paskirtį. Išsako savo nuomonę ir ją pagrindžia.
	RAŠYMAS	Naudodamasis pagalba rašo tekstą, kurio turinys iš dalies atitinka nurodytą temą ir užduotį. Tekste trūksta rišlumo, nuoseklumo, dėl to tekstą suprasti sunku. Rašydamas iš dalies atsižvelgia į teksto struktūros reikalavimus (gali būti pateikta arba ne teksto užuomazga ir elementariai aprašytas veiksmo vyksmas). Rašydamas tekstą vartoja neutralius žodžius ir frazes. Daro nemažai sisteminių ir atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Mokytojo padedamas bando rašyti pagal planą, taisyti savo darbą.	Rašo gana rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas, gali pasitaikyti nuoseklumo trūkumų. Iš dalies laikomasi teksto struktūros logikos, bet gali nebūti kurios nors teksto struktūrinės dalies. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas, nors ne visada pavyksta. Dažniausiai tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Daro keletą sisteminių ir atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Dažniausiai savarankiškai rašo pagal planą, bando taisyti savo darbą.	Rašo rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Laikosi teksto struktūros logikos, yra visos teksto struktūrinės dalys. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas. Tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Vartoja vaizdingus žodžius ir posakius. Daro vieną kitą atsitiktinę klaidą iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Savarankiškai rašo pagal planą, taiso savo darbą.
	NUOSTATOS	Nusiteikęs domėtis lietuvių kalba, jos vartojimu; stengiasi išgirsti ir suprasti, kas kalbama, siekia aiškiai reikšti savo mintis; mokytojo paskatintas stengiasi skaityti vertingesnes knygas; suvokia, kad skaitymo, rašymo, kalbėjimo, klausymo gebėjimus reikia nuolat tobulinti.	Stengiasi domėtis lietuvių kalba, jos galimybėmis, išskirtinumu, savitumu; stengiasi girdėti ir suprasti, kas kalbama; siekia aiškiai, tiksliai, savitai, įtaigiai reikšti mintis žodžiu ir raštu; nori pasirinkti ir skaityti tik vertingas knygas; stengiasi nuolat tobulinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	Labai domisi lietuvių kalba, jos savitumu, išskirtinumu, vartojimo galimybėmis; stengiasi girdėti ir adekvačiai suprasti, kas kalbama, siekia reikšti mintis ne tik aiškiai ir tiksliai, bet vaizdingai, raiškiai, sklandžiai; savo iniciatyva ieško vertingų trokštamų knygų; siekia savarankiškai tobulinti ir turinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.

ISBN 978-9986-03-681-4

LIETUVIŲ KALBOS PRADINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA

2017-07-24. Tiražas 3 000 egz.

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras

Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius

Spausdino UAB „Indigo Print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

Q_uo_o

K